

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1883.   Andra Kammaren.   N:o 17.

Tisdagen den 4 Mars.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 26 nästförflutne Februari.

§ 2.

Föredrogos men bordlades för andra gången:
Lag-Utskottets Utlåtande N:o 28; och
Riksdagens kanslideputerades Memorial N:o 2.

§ 3.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

Banko-Utskottets Memorial N:o 3, i fråga om användande af
Riksbankens vinst för år 1883;

äfvensom samma Utskotts Utlåtanden:

N:o 4, i anledning af väckt förslag om stadgande af skyldighet
för Riksbanken att efter visst pris inlösa guld i plants, som för ban-
kens räkning aflemnas i Kongl. Myntverket;

N:o 5, i anledning af väckt motion om afsättande till Riksdagens
disposition af Riksbankens öfverskott utöfver dess grundfond och reserv-
fond; samt

Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts Utlåtanden:

N:o 5 (i samlingen N:o 10), angående Herr P. Larssons i Fohle
väckta motioner om ändring i Kongl. förordningen den 22 November
1878 om mått och vikt; och

N:o 6 (i samlingen N:o 11), om skrifvelse till Konungen angående
en författning derom, att bland vilkoren för vinnande af handelsrätt
skall ingå kännedom om bokföring.

På framställning af Herr Talmannen beslöt Kammaren, att dessa
nu bordlagda ärenden skulle uppföras främst på den föredragnings-
lista, som för Kammarens nästa sammanträde komme att upprättas.

§ 4.

Godkändes Lag-Utskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

N:o 8, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående tillsyn å förmyndares förvaltning af omyndigs egendom; och

N:o 9, om beredande åt sammankomster för gemensam andaktsöfning af hittills saknad nödigt skydd.

§ 5.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades Herr Friherre *A. E. Nordenskiöld* under tre dagar från och med den 6 i denna månad.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.

Onsdagen den 5 Mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr Statsrådet m. m. N. von Steyern aflemnade följande Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen, nemligen:

angående upplåtande till Stockholms stad af en del utaf den under Djurgården lydande mark;

angående vissa ändringar i gällande föreskrifter rörande stämpelafgiften; samt

angående pension för Postdirektören P. F. Th. Winroth m. m.

Herr Talmannen mottog dessa Kongl. propositioner under förklarande att Kammaren skulle åt desamma egna grundlagsenlig behandling.

§ 2.

Justerades protokollet för den 27 nästlidne Februari.

§ 3.

Enligt derom förut fattadt beslut företogos nu val af dels tjugufyra valmän för att utse Riksdagens fullmäktige i Riksbanken och Riksgäldskontoret jemte deras suppleanter, dels sex suppleanter för desse valmän; och befunnos efter valförrättningarnes slut hafva af Andra Kammaren blifvit utsedde:

Till valmän:

Herr *A. Bengtsson,*
 „ *C. I. Bengtsson,*
 „ *C. W. Berglind,*
 „ *J. Boman,*
 „ *N. Boström* i Bodbyn,
 „ *Chr. Christenson,*
 „ *P. O. Eriksson,*
 „ *J. G. Jansson* i Hemmarö,
 „ *A. Johansson,*
 „ *H. Johnsson,*
 „ *G. Jonsson,*
 „ *A. Larsson* i Lund,
 „ *A. L. Lewin,*
 „ *J. W. Lindh,*
 „ *A. W. Ljungman,*
 „ *I. Lyttkens,*
 „ *C. Mejenqvist,*
 „ *O. Månsson,*
 „ *P. G. Näslund,*
 „ *E. Olsson,*
 „ *A. Persson,*
 „ *N. Petersson,*
 „ *J. M. Svensson*
 och „ *A. Weckman,*
 alla med 139 röster, samt

Till suppleanter:

Herr	<i>L. Nilsson</i>	med 100 röster.
„	<i>A. Andersson</i> i Lund.....	„ 100 „
„	<i>J. E. Eriksson</i> i Ahlberga	„ 99 „
„	<i>G. Jansson</i> i Krakerud.....	„ 99 „
„	<i>J. Nydahl</i>	„ 99 „
och	„ <i>C. Carlson</i>	„ 99 „

Mellan de suppleanter, som erhållit ett lika antal röster, blef ordningen, sådan den här ofvan finnes angifven, bestämd genom lottning.

§ 4.

Föredrogos, men blefvo å nyo bordlagda:
Banko-Utskottets Memorial och Utlåtanden N:is 3, 4 och 5; samt
Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts Utlåtanden N:is 5
och 6 (i samlingen N:is 10 och 11).

§ 5.

*Angående
ändrad lydelse af 12
och 14 §§ i
gällande
skjutsstadga.*

Till behandling företogs Lag-Utskottets Utlåtande N:o 24, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af §§ 12 och 14 i Kongl. stadgan angående skjutsväsendet den 31 Maj 1878.

I förevarande motion, afgifven under N:o 122 inom Andra Kammaren af Herr *And. Göransson*, var föreslaget, "att tillägg i 12 § Kongl. stadgan angående skjutsväsendet den 31 Maj 1878 samt en förändring af 14 § i samma stadga måtte af Riksdagen beslutas, så att nämnde paragrafer komme att erhålla följande lydelse:

12 §. Sedan med tillämpning af ofvangifna bestämmelser Kongl. Maj:ts Befallningshafvande meddelat beslut angående entreprenadvillkoren, böra auktioner, efter derom minst en månad förut i länskungörelserna och ortens tidningar intagna tillkännagifvanden, anställas, o. s. v. (oförändradt.)

14 §. Skulle vid granskning af de inkomna protokollen befinnas, att för någon skjutsanstalt icke något anbud afgifvits, eller att det eller de lägsta af de inkomna anbuden, som för särskild skjutsanstalt afgifvits, med afseende å den bjudandes personlighet, eller å den aflemnade borgensförbindelsens beskaffenhet, eller å den för skjutsningens besörjande erbjudna lägenhet, eller eljest finnas vara af beskaffenhet att icke kunna godkännas, skall Kongl. Maj:ts Befallningshafvande skyndsamt ombesörja, att ny auktion förrättas."

Utskottet hade hemställt, att motionen icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Sedan denna hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af motionären

Herr Göransson, som yttrade: Då Lag-Utskottet nästan enhälligt afstyrkt min motion, har jag ingen förhoppning, att denna skall vinna bifall ens inom denna Kammare. Jag ber dock att med några få ord få bemöta några af de skäl, Lag-Utskottet anført för sitt afstyrkande.

Utskottet säger, att den tid, under hvilken den nya skjutsstadgan varit gällande, torde vara för kort för att ännu någon bestämd erfarenhet skulle kunna hafva vunnits om verkningarna af dess särskilda detaljbestämmelser. Härvid må dock anmärkas, att skjutsstadgan varit gällande till efterrättelse från början af år 1879, ehuru den på åtskilliga orter till följd af förut gällande entreprenadkontrakt icke kunnat tillämpas förr än ett eller två år derefter. Vidare säger Ut-

skottet att om ett missbruk af en gifven bestämmelse kan ske eller någon gång skett, bör sådant icke gifvet anses såsom tillräckligt skäl att ändra bestämmelsen. Jag vet icke huru lång tid Lag-Utskottet anser att ett missbruk bör ega rum förr än de bestämmelser, som dertill gifvit anledning, behöfva ändras i afsigt att förebygga missbruket. Utskottet kan heller icke finna det förslag jag framställt "egnadt att i någon afsevärd mån förekomma det af mig antydda missbruket. Ej heller skulle — yttrar slutligen Utskottet — viss-heten om att, i fall vid auktionen intet anbud skedde, ny auktion komme att anställas, kunna utgöra någon maning att vid första auktionen afgifva antagligt anbud." Jag kan icke finna att dessa skäl äro fullt hållbara, ty man kan väl icke på förhand vara alldeles viss om att intet anbud skall komma att afgifvas vid auktionen, och om anbud då skulle ske vid första auktionen, kommer naturligtvis ingen ny auktion i fråga i andra fall än hvad nu är stadgadt eller då landstinget nedsatt entreprenadbidragen och entreprenör icke åtnöjts med det lägre beloppet. Entreprenör kan således icke heller efter nu gällande stadgande vara viss om att första anbudet antages och jag anser det vara lika nödvändigt att förrätta ny auktion vid de tillfällen, då intet anbud blifvit afgifvet, som vid de tillfällen, då anbud afgifvits med förbehåll om entreprenadbidrag, men hvilka bidrag af landstinget ansetts för höga och blifvit nedsatta till så låga belopp, att de personer som anbudnen afgifvit icke varit åtnöjda dermed. Dessutom är det vid andra auktioner — t. ex. vid utmätningssauktioner — stadgadt, att när anbud första gången icke blifvit afgifvet, skall ny auktion hållas. Ja, det kan ju ofta hända att det saknas spekulanter vid auktion första gången, men deraf bör väl ej gifvet följa att vid andra auktionen icke skulle framträda några spekulanter.

Då jag är öfvertygad derom, att Riksdagen, med antagande af nu gällande skjutsstadga, afsåg en lättnad i den på jordbruket förut helt och hållet liggande orättvisa skjutsningstungan samt en jemnare och rättvisare fördelning deraf de olika orterna emellan, men då erfarenheten nu har visat att, vid bemälde stadgas tillämpning inom det län jag tillhör, skjutslag, till följd deraf att intet entreprenadanbud afgifvits vid auktion, fått uppehålla skjutsningen sjelfva och därför blifvit befriade från att erlægga de på dem eljest i förhållande till bevillingen belöpande skjutsentreprenadbidrag till landstinget, hvilket alltid är en ekonomisk vinst för städer med hög bevilling, men drabbar i stället öfriga gemensamma skjutsskyldige inom länet så mycket mer och är således ett steg på återgång till de gamla orättvisorna, så har jag tänkt mig att man i någon mån skulle kunna afhjelpa dessa missförhållanden derigenom att ny auktion hålles, då intet anbud första gången blifvit afgifvet; men då — såsom jag förut nämnt — jag funnit att mitt förslag inom Lag-Utskottet vunnit så ringa understöd, har jag ingen förhoppning om att det här skall vinna bifall, hvarför jag icke skall framställa något yrkande.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls.

*Angående
ändrad lydelse af 12
och 14 §§ i
gällande
skjutsstadga.
(Forts.)*

§ 6.

Likaledes biföllos, efter skedd föredragning, hvar efter annat, Lag-Utskottets nedannämnda utlåtanden:

N:o 25, i anledning af väckt motion dels om tillägg till Kongl. stadgan angående skjutsväsendet den 31 Maj 1878, dels ock om ändring i samma stadgas § 44.

N:o 26, i anledning af väckt motion om ändring i § 70 af förordningen om kommunalstyrelse å landet; och

N:o 27, i anledning af väckt motion om aflåtande af skrifvelse till Konungen om framläggande af lagförslag rörande ersättning af statsmedel till person, som genom förvällande af någon statens embets- eller tjensteman under embetsutöfning tillskyndats förluster eller lidande.

§ 7.

Angående delgifning af ett Första Kammarens beslut i fråga om utredning beträffande hvad som är att hänföra till fast eller lös egendom.

Skedde föredragning af Första Kammarens på bordet hvilande protokollsutdrag, N:o 76, innefattande delgifning af nämnde Kammarens beslut öfver dess Första Tillfälliga Utskotts Betänkande N:o 2, i anledning af väckt motion om aflåtande af skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och förslag beträffande hvad som är att hänföra till fast eller lös egendom; och anförde i anledning häraf

Herr Hedin: Herr Talman! Att lagbestämmelser om hvad som är att hänföra till fast och hvad till lös egendom höra till den allmänna lagen, derom råder förmodligen icke någon tvekan. Att vidare frågor om stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af civil-, kriminal-, kommunal- och kyrkolag skola handläggas af Lag-Utskottet, är stadgadt i 42 § Riksdagsordningen, äfvensom det inhemtas af 37 § samma grundlag, att en Kammare icke eger att till Tillfälligt Utskott hänvisa frågor, hvilka enligt Riksdagsordningens bestämmelser höra till Ständigt Utskotts handläggning. Den grundsats, som sålunda, så vidt jag förstår, blifvit i Riksdagsordningen tydligt uttalad, har Andra Kammaren med temligen stor konsekvens sökt upprätthålla.

Såsom exempel härpå ber jag få erinra derom, att Andra Kam-maren godkänt sina Tillfälliga Utskotts åtgärd, att till Kammaren återlemna motioner, hvilkas innehåll varit sådant att de bort af Ständigt Utskott handläggas. Så skedde vid 1880 års riksdag, då ett Tillfälligt Utskott återlemnade en motion afseende ändring uti Kongl. Maj:ts dispositionsrätt öfver ett anslag. Andra Kammaren godkände denna återlemningsåtgärd och motionen blef sedermera hänvisad till Stats-Utskottet.

Vid 1882 års riksdag godkände Andra Kammaren likaledes ett dylikt återlemnande af en motion om de famösa resekallespenningarne, och motionen hänvisades till Lag-Utskottet. Båda dessa motioner hade formen af en begäran om skrifvelse till Kongl. Maj:t.

Likaledes har, såsom jag tror, vid flera än ett tillfälle Andra

Kammaren förklarar sig icke kunna biträda Första Kammarens beslut i frågor, hvilka varit af natur, att hafva bort af Ständigt Utskott handläggas, men det oaktadt af Första Kammaren blifvit till Tillfälligt Utskott hänvisade. Så skedde sista gången år 1881, då Andra Kammararen af dessa formella skäl förklarade sig icke kunna biträda Första Kammarens beslut om en skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om revision af Aktiebolagslagen.

Vidare förekommer att Konstitutions-Utskottet gifvit Andra Kammararen rätt i denna uppfattning af formfrågan. Så skedde vid 1880 års riksdag — då Konstitutions-Utskottet visserligen icke första gången yttrade sig i ämnet, men dock första gången underkastade frågan en utförligare utredning — i Memorialen N:is 1 och 2 sagda år. Utskottet afgjorde nemligen då, att en motion om ändring i prestvalsförordningarna och en annan angående fattigvårdslagstiftningen skulle hänskjutas till Lag-Utskottet. Andra Kammararen fick då fullt rätt gent emot Första Kammararen. Jag föreställer mig att Kammararen nu vill gå konsekvent tillväga och uppehålla den med grundlagens tydliga föreskrift öfverensstämmande åsigt, som Kammararen temligen följdriktigt hittills iakttagit. Man har visserligen talat om att det vore synd att låta en fråga af denna vikt falla för ett formelt skäl, men ett formelt skäl, när det sammanfaller med ett *grundlagsbud*, får icke vika för sakens vikt.

För öfrigt anser jag ingen olycka vara skedd, om med frågan skulle få anstå till nästa riksdag. Man kan då väcka motion derom i Andra Kammararen och vara förvissad om att den då skall åtnjuta grundlagsenlig behandling, eller också väcka motion i Första Kammararen med iakttagande af att åt motionen gifves den form, att i stället för endast skrivelse till Kongl Maj:t framlägges ett formligt förslag till lagbestämmelser, låt vara huru ofullkomligt redigeradt som helst, då frågan enligt Första Kammarens praxis blifver remitterad till Lag-Utskottet.

Jag anhåller således, Herr Talman, att Andra Kammararen måtte förklara sig icke kunna biträda Första Kammarens beslut.

Herr Lönegren: Jag delar alldeles den föregående talarens uppfattning i fråga om remissen af Herr Grefve Strömfelts ifrågavarande motion, ty enligt mitt sätt att läsa Riksdagsordningen bör motionen behandlas af Lag-Utskottet och icke af något Tillfälligt Utskott; men jag kommer deremot icke till samma slut som Herr Hedin och kan omöjligen finna det rätt och i lag grundadt att en motion förqväfves, därför att olika meningar uppstå Kamrarne emellan angående det Utskott, till hvilket den skall remitteras. Om Kammararen finner att motionen bör remitteras till Lag-Utskottet, då borde rätta gången vara den, att Kammararen beslutar en sådan remiss; och om Lag-Utskottet då förklarar sig ej kunna upptaga motionen till behandling, då borde, synes det mig, tvisten slitas på grundlagsenligt sätt genom Konstitutions-Utskottet.

Jag vill emellertid icke vidare inlåta mig på någon tolkning af grundlagen; dertill är jag icke rätte mannen, men jag kan ej under-

Angående delgifning af ett Första Kammarens beslut i fråga om utredning beträffande hvad som är att hänföra till fast eller lös egendom.
(Forts.)

Angående delgifning af ett Första Kammarens beslut i fråga om utredning beträffande hvad som är att hänföra till fast eller lös egendom.
(Forts.)

låta att uttala mitt lifliga beklagande af, att en motion kan genom olika uppfattning inom de båda Kamrarne om remissen helt och hållet undertryckas, och att således i detta fall hinder kan möta för behandling inom denna Kammare af Grefve Strömfelts motion och derigenom äfven för aflåtande till Kongl. Maj:t af skrifvelse med underdånig anhållan om utredning af den viktiga fråga som är föremål för motionen.

För hvar och en, som tagit del af Grefve Strömfelts motion, bör det vara uppenbart, att nu gällande lag är, i fråga om hvad som bör hänföras till lös och fast egendom, mycket ofullständig och högeligen tarfvar förbättring och förtydligande; och sorgligt skulle det i sanning vara, om genom denna lagens bristfällighet och de olika tolkningar och domslut, som deraf föranledas, stora förluster fortfarande under längre tid skola tillskyndas in-teckningsinnehafvare samt svårigheter uppstå för industriens män att emot säkerhet af dyrbara fastigheter och värdefulla förlag erhålla det för näringsens bedrivande erforderliga rörelsekapital. Jag tror icke jag säger för mycket, då jag påstår att den önskan är allmän inom landet, att det nuvarande oeffterrättliga tillståndet i detta hänseende måtte bringas till ett snart slut. Att Första Kammaren hyser den åsigten framgår af diskussionen i frågan så väl som af utgången af voteringen, då Kammaren med 68 röster mot 9 biföll motionen och beslöt aflåtande af en skrifvelse till Kongl. Maj:t i ämnet. En sorgfällig utredning af denna sak och derpå grundade tydliga lagbestämmelser angående hvad som rätteligen bör hänföras till eller förstås med de olika begreppen lös och fast egendom är utan tvifvel mycket önskvärd, mycket af behovet påkallad; och jag beklagar djupt, jag säger det än en gång, om denna högst viktiga fråga skall till följd af motionens behandling inom Första Kammaren undanskjutas till en obestämd framtid. Jag har redan yttrat att jag anser att motionen borde remitteras till Lag-Utskottet, men skulle den goda saken kunna främjas derigenom att motionen remitteras till ett Tillfälligt Utskott, så vill jag vara med derom.

I detta yttrande instämde Herr Friherre *Leijonhufvud*.

Herr Rydin: Om saken verkligen vore så enkel som Herr Hedin framställt densamma, att det ovedersägligen strede mot grundlagen att remittera en dylik fråga till ett Tillfälligt Utskott, då är det klart att man måste komma till ett sådant resultat, som han gjort; men äfven om man ansåge att det strede mot grundlagen att remittera frågan till ett Tillfälligt Utskott, så tror jag för min del icke att en *annan* Kammare har rätt att afskära en fråga, som blifvit i grundlagsenlig ordning väckt, från grundlagsenlig behandling. Den grundlagsenliga behandlingen af frågan vore, såsom Herr Lönegren mycket riktigt anmärkt, att remittera densamma till Lag-Utskottet. Om det vore första gången frågan vore före, så vore ju saken klar, men nu gestaltar sig frågan annorlunda. Jag ber emellertid få fästa herrarnes uppmärksamhet på, att det icke är så fullt tydligt i grundlagarne att en fråga som denna skall remitteras till Ständigt Utskott och icke kan behandlas

af Tillfälligt Utskott. Här står i 63 § Riksdagsordningen eller den paragraf efter hvilken vi närmast hafva att rätta oss: "Om frågan varit af Tillfälligt Utskott handlagd och den Kammare, som Utskottet tillsatt, icke afslår den i frågan väckta motion, skall beslutet genom utdrag af protokollet delgifvas Medkammaren, som derpå om frågan beslutar antingen genast eller efter dess hänvisning till ett för frågans vidare utredning inom Kammaren tillsatt Utskott." Kammaren har naturligtvis rätt att afslå motionen, om Kammaren så önskar; den kan göra det på formella skäl och därför finnes icke något som helst hinder; ty Kammaren kan på hvilka skäl som helst, ja, utan att ens behöfva uppgifva några skäl, afslå ett beslut, som Medkammaren fattat. Men om man vill afslå frågan på formella skäl, då har man att tillse, huruvida det klart och tydligt framgår af grundlagens stadgande, att en så beskaffad fråga som denna bort till Lag-Utskottet hänvisas för behandling. Hvad är det då, som gjort att denna fråga i Första Kammaren blifvit remitterad till Tillfälligt Utskott? Jo, grunden därför är den, att man följt den praxis, som varit rådande under den gamla ständsrepresentationen; eller att frågor, som icke innehöllo bestämdt formulerade lagförslag, skulle remitteras till Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet, hvilket Utskott egde att behandla frågor angående framställningar, som skulle till Kongl. Maj:t aflätas eller, med andra ord, petitionsfrågor. Sedan numera sistnämnda Utskott upphört, äro alla så beskaffade frågor föremål för Tillfälligt Utskotts behandling. För att föreliggande fråga *icke* skulle kunna behandlas af Tillfälligt Utskott, hvilket åter Första Kammaren antagit, erfordras att frågan skulle vara så tydlig och klar, att man icke kan misstaga sig om dess beskaffenhet att böra till Lag-Utskottet remitteras. Vi skola då se efter innehållet i den paragraf, som bestämmer angående de frågor, som böra af Lag-Utskottet behandlas. Regeringsformens 53 § säger, att Lag-Utskottet har att "utarbeta de från Kamrarne remitterade förslag till civil-, kriminal- och kyrkolagarnes förbättring." Är det nu föreliggande förslaget ett bestämdt formuleradt förslag till förbättring af någon bland nu uppräknade lagar? Nej, man har endast föreslagit en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t. Innefattar detta skrifvelsförslag hemställan om ändring i vare sig civil-, kriminal- eller kyrkolagarne? Nej, det kan innefatta hvilka lagar som helst, således så väl nämnda lagar som lagar af annan natur. Hvad innehåller nu Riksdagsordningen i det fallet? 42 § säger att "Lag-Utskottet skall meddela utlåtande öfver de från Kamrarne dit hänvisade förslag till stiftande, ändring eller förklaring af allmän civil-, kriminal- och kyrkolag. Jag frågar då: är detta ett så beskaffadt förslag? Nej, det kan äfven vara ett förslag till förklaring af andra lagar. Motionen innehåller dessutom icke något bestämdt formuleradt förslag angående förklaring i afseende å hvad som skall anses vara lös eller fast egendom. Jag har verkligen eftersett, om något så beskaffadt förslag förekomme i motionen, men jag har icke funnit något sådant, utan endast en begäran att Kongl. Maj:t ville vara af den godheten att framlägga ett dylikt förslag. Saken är, med ett ord, otydlig i fråga om remiss till Lag-Utskottet. Om frågan från början

Angående delgifning af ett Första Kammarens beslut i fråga om utredning beträffande hvad som är att hänföra till fast eller lös egendom.
(Forts.)

Angående delgifning af ett Första Kammarens beslut i fråga om utredning beträffande hvad som är att hänföra till fast eller lös egendom.
(Forts.)

blifvit remitterad till Lag-Utskottet, så skulle jag icke hafva satt mig deremot, emedan man kan vara tveksam, om den hör till Lag-Utskottets eller ett Tillfälligt Utskotts behandling; men när nu frågan blifvit af Medkammaren remitterad till Tillfälligt Utskott och der behandlad samt derefter genom protokollsutdrag blifvit till oss öfverlemnad, så måste vi, för att kunna säga oss vara af grundlagen förhindrade att behandla frågan i samma ordning som Medkammaren, stå på den ståndpunkten, att vi anse frågans behandling på nämnda sätt vara så klart och påtagligt stridande mot grundlagen, att Herr Talmannen i det fallet måste vägra proposition på remiss till Tillfälligt Utskott, och då skulle jag vara med derom, men nu kan jag det icke.

Herr *Schenström* instämde med Herr Rydin.

Herr Danielson: Jag tror att vi alla inom denna Kammare kunna vara ense om att föreliggande fråga är af stor vikt och betydelse samt att ifrågavarande af motionären påpekade brist i vår lagstiftning bör så snart som möjligt afhjelpas. Jag kan dessutom icke finna någon anledning till att vi skulle sätta oss till doms öfver Medkammaren och inlåta oss i tvist med densamma beträffande denna fråga. Motionären har begärt att motionen skulle till Lag-Utskottet remitteras. Första Kammaren har emellertid hänvisat densamma till ett Tillfälligt Utskott. Detta Utskott har afgifvit sitt förslag; Första Kammaren har gillat detta förslag och sålunda hafva vi fått frågan hit. Mig synes, att, då motionären endast begärt en skrivelse till Kongl. Maj:t utan något bestämdt formuleradt förslag, vi icke hafva skäl att vägra bifall till gjord framställning om motionens remitterande till Tillfälligt Utskott. Det förefaller mig som om de utaf den siste talaren återopade grundlagsparagraferna, nemligen 37 och 42 Riksdagsordningen, icke tala om annat än *förslag* till lag, och den förste ärade talaren sade sjelf att, om motionären hade framlagt ett, om än aldrig så ofullständigt, förslag till lagförändring, så hade det varit mycket riktigt att remittera detsamma till Lag-Utskottet. Nu har emellertid, som sagdt, motionären icke gjort detta, utan blott begärt afåtande af en skrivelse till Kongl. Maj:t, och det förefaller mig derföre som skulle man icke träda grundlagen för nära, om man remitterade frågan till ett Tillfälligt Utskott, då ett sådant förfarande icke strider mot någon bestämd föreskrift i grundlagen. Jag yrkar således, att frågan måtte remitteras till Tillfälligt Utskott.

Häruti instämde Herrar *A. Magnusson* och Friherre *Koskull*.

Herr Åbergsson: Lika med den förste talaren finner jag det vara uppenbart, att detta ärende är af beskaffenhet att tillhöra Lag-Utskottets behandling och att det sålunda bort dit remitteras. I 42 § Riksdagsordningen heter det nemligen, att Lag-Utskottet skall meddela utlåtande öfver dit hänvisade "förslag" till stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af allmän civil-, kriminal- och kyrkolag. Jag kan icke fatta, att ordet "förslag" skulle vara inskränkt till att

betyda *formuleradt* förslag, utan anser tvärtom att, så snart en motion när föreslår en ändring i allmän lag, han dervid framställer ett *förslag*, som måste underkastas Lag-Utskottets utredning och pröfning. Att säga att han icke framställer något förslag, synes mig vara ologiskt, ty han önskar ju en lagförändring i ett bestämdt syfte och han har framställt förslag härom inför Riksdagen. Åt en sådan fråga kan icke efter min mening ett Tillfälligt Utskott gifva en sådan utredning, som Lag-Utskottet åt densamma kan egna. Men man må härom hysa hvilken åsigt som helst, så synes mig dock vara klart att man icke kan, såsom talarne på östgötabänken och upplandsbänken antydt, tänka på att *nu* remittera ärendet till Lag-Utskottet. Enligt 63 § Riksdagsordningen är i ett fall sådant som detta ingenting annat att göra än att antingen genast besluta i ärendet eller att ock genast remittera detsamma till ett Tillfälligt Utskott. För dem, som icke hålla så strängt på den af den förste talaren uttalade åsigten angående ärendets formella behandling, blir frågan således den: är det lämpligt att nu genast bifalla förslaget eller att remittera det till Tillfälligt Utskott? För min del anser jag att äfven ur lämplighetens synpunkt måste man hålla på att icke lättsinnigt afgöra lagfrågor. Man har mången gång, äfven inom denna Kammare, klagat öfver att Riksdagen obetänksamt aflåtit skrifvelse till Kongl. Maj:t och att, då, på grund af denna skrifvelse, Kongl. Maj:t afgifvit proposition till Riksdagen, det befunnits att Riksdagen icke önskade ett sådant förslag, hvarom skrifvelse aflåtits. Jag tror således, att det icke är nyttigt att skrivelser åstadkommas så lättvindligt, utan att försigtighet bör iakttagas äfven i fråga om skrivelser. Huru behjertansvärd motionen än må vara, kan man ju dock tänka sig att Lag-Utskottet skulle kunnat påvisa lika många svårigheter i förslaget, som motionären påvisat i nu gällande lagstiftning, och att Lag-Utskottet således kanske afstyrkt motionen. Vid sådant förhållande synes det mig äfven ur lämplighetens synpunkt vara riktigast att icke företaga frågan till afgörande i den ordning, hvori den nu framkommit, utan strängt hålla på att lagfrågor böra behandlas af Lag-Utskottet, vare sig de innehålla bestämdt formulerade förslag eller endast angifva ett visst syfte. På denna grund förenar jag mig i det af den förste talaren framställda yrkandet, att Kammaren må förklara sig icke kunna biträda Medkammarens beslut.

Herr Ola Andersson: Det är visserligen ledsamt, att en motion, som väckts i endera Kammaren, skall behöfva förfalla, derför att den icke fått den grundlagsenliga behandling, som med rätta bort densamma tillkomma, men *öfver* denna omständighet står den, att grundlagen måste respekteras och följas. Det är redan af den förste talaren påpekadt, att Konstitutions-Utskottet flere gånger dömt mellan Kamrarne i dylika mål, och det synes mig betänkligt, om Kammaren nu skulle sätta sig till doms öfver Konstitutions-Utskottet och gifva detta orätt. Jag tror, att detta vore så mycket mindre tillbörligt, som denna Kammare allt hittills vidhållit den princip, som måste stå i öfverensstämmelse med grundlagens både anda och bokstaf, eller att

Angående delgifning af ett Första Kammarens beslut i fråga om utredning beträffande hvad som är att hänföra till fast eller lös egendom.
(Forts.)

Angående delgifning af ett Första Kammarens beslut i fråga om utredning beträffande hvad som är att hänföra till fast eller lös egendom.
(Forts.)

en frågas egen natur bör bestämma, till hvilket Utskott den skall hänvisas. Herr Rydin uppläste 42 § Riksdagsordningen, i hvad den rörer Lag-Utskottets befogenhet, och fäste sig särskildt vid uttrycket "förslag" till lag, som han vidare gjorde till "bestämde förslag", hvaraf han drog den slutsatsen, att, om en motionär icke framlagt ett formuleradt lagförslag, skulle ärendet hänvisas till ett Tillfälligt Utskott och icke till Lag-Utskottet. Jag tror för min del icke, att man kan draga en dylik slutsats, om man icke vill göra sig skyldig till miss-tydning af grundlagens tydliga anda och mening. Samme talare instämde också, om än med någon tvekan, med talaren på östgötabänken i dennes förslag, att ärendet borde remitteras till Lag-Utskottet. Detta är redan bemött af den siste talaren, och jag kan heller icke finna, att man nu skulle kunna remittera ett inom Medkammaren väckt förslag till Lag-Utskottet. Lika oformligt och orimligt finner jag det vara att remittera ett Medkammarens Tillfälliga Utskotts betänkande till Lag-Utskottet. Jag tror således, att man kan helt och hållet lemna å sido detta yrkande och hålla sig blott till spörsmålet, om frågan är af natur att böra behandlas af Lag-Utskottet eller af Tillfälligt Utskott. Vid ett föregående tillfälle vid denna riksdag, likasom vid flere andra tillfällen, har jag försökt häfda den principen, att blott en frågas egen natur bör bestämma, hvart en motion bör remitteras, och jag behöfver endast flyktigt vidröra, till hvilka orimligheter det skulle leda, om en motionär yrkar en lagförändring och framlägger ett formuleradt förslag till sådan ändring, medan en annan motionär begär en skrifvelse i samma syfte och vill hafva ändring i samma lagstadgande, och om då förslagen skulle behandlas af olika Utskott, det ena af Tillfälligt och det andra af Lag-Utskottet, hvar efter kanske båda Utskotten föresloge skrifvelse till Kongl. Maj:t i ämnet. Att icke sådant kan vara i öfverensstämmelse med grundlagens anda och mening, lärer väl vara uppenbart.

Vid sista tillfället, då en fråga af denna beskaffenhet förevar, yttrade Herr Rydin, att man velat deducera den mening, att de Tillfälliga Utskotten skulle hafva tillkommit i stället för Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet, och deraf dragit den slutsatsen, att de Tillfälliga Utskotten endast skulle få sysselsätta sig med frågor af ekonomisk lagstiftnings natur, men att icke något vid grundlagens tillkomst förekommit, som gäfvade stöd åt en sådan mening. Jag ber att med anledning häraf blott få uppläsa några få ord af dåvarande Justitiestatsministerns anförande till statsrådsprotokollet, som just gifva stöd åt den mening, att de Tillfälliga Utskotten skulle ersätta Besvärs- och Ekonomi-Utskottet. Han yttrar nemligen: "En annan förändring är att, i anseende till olämpligheten af ett ovilkorligt stadgande om uppdrag åt samma personer att utreda alla de olikartade frågor, som nu tillhöra Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets handläggning, detta Utskott icke finnes upptaget bland Riksdagens Ständiga Utskott; hvaremot det öfverlemnats åt Kamrarne att för utredningen af dylika frågor tillsätta Tillfälliga Utskott till det antal, som finnes vara af nöden." Det framgår således häraf, att den upplysning, som den ärade professorn då meddelade, icke var riktig. Vill

man nu veta, hvilken det Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets befogenhet under ståndsriksdagarne var, så framgår detta af då gällande stadgande i 53 § Regeringsformen, der det heter att nämnda Utskott eger "att, i anledning af i stånden väckta frågor, anmärka brister i de allmänna hushållningsanstalterna och förändringar deruti föreslå." I då gällande Riksdagsordning heter det vidare: "Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet, sammansatt af fyratioåtta medlemmar, skall, enligt 53 och 89 §§ Regeringsformen, samt i anledning af i stånden väckta frågor, anmärka brister i de allmänna hushållningsanstalterna och förändringar deruti föreslå, samt upptaga alla hos Rikens Ständer uppkomna frågor om förändring, förklaring och upphäfvande af lagar och författningar, som rikets allmänna hushållning röra; om sådana nya lagars stiftande och om grunderna för allmänna inrättningar af alla slag, ehvad de röra uppfostrings- och undervisningsverken, allmänna fattigvården, landthushållningen, bergverken m. m., Rikens Ständer ege dock endast magt att i dessa ämnen besluta föreställningar och önskingar att hos Konungen anmälas." Och sedan kommer det stadgande, som finnes i motsvarande stadgande i nu gällande Regeringsform, eller att, om Konungen vill åt Riksdagen överlemna att gemensamt med honom afgöra något ekonomiskt mål, dervid skall förfaras såsom för lagfrågor stadgadt är.

Jag hemställer derföre, om icke både den historiska kontinuiteten och äfven allt annat tyder på att det endast är frågor af ekonomisk natur, som skola af Tillfälligt Utskott behandlas. Jag måste således på grund af dessa och af föregående talare anförda skäl, då här föreligger förslag till allmän lag, yrka att Kammaren, i konsekvens med hvad den vid flera föregående tillfällen gjort, måtte afslå det föreliggande betänkandet, på det sätt den förste talaren yrkat.

Herr *J. Andersson* i Häckenäs instämde i detta yttrande.

Herr *Rydin*: Jag uppkallades af den ärade talarens på stockholmsbänken yttrande, deri han påstod, att det vore så naturligt, att detta ärende skulle gå till Lag-Utskottet, att man icke kunde disputeras derom, emedan ett Tillfälligt Utskott ej skulle kunna så väl behandla en sådan fråga som Lag-Utskottet. Jag frågar då: är det icke någon möjlighet att i denna Kammare tillsätta ett Tillfälligt Utskott på så sätt, att det skulle kunna behandla ett ärende af denna beskaffenhet lika väl som Lag-Utskottet? Man kan ju i ett sådant Utskott invälja 20 personer och dessa de utmärktaste, som finnas i Kammaren; och vid dylikt förhållande finnes således ej något skäl för hans påstående.

Det hette vidare, att 63 § Riksdagsordningen skulle förbjuda Kammaren att remittera ärendet till Lag-Utskottet. Nej; ty denna paragraf säger endast, att en fråga, som tillhör Tillfälligt Utskotts handläggning och varit behandlad i den ena Kammaren, skall, då den kommer till den andra, äfven der remitteras till Tillfälligt Utskott, så vidt icke öfver densamma genast beslutes. Hvad är det nu som gör, att man icke vill remittera ärendet till Tillfälligt Utskott? Jo, den omständigheten att det skulle höra till Lag-Utskottet. Men då skall

Angående delgifning af ett Första Kammarens beslut i fråga om utredning beträffande hvad som är att hänföra till fast eller lös egendom.
(Forts.)

Angående delgifning af ett Första Kammarens beslut i fråga om utredning beträffande hvad som är att hänföra till fast eller lös egendom.

(Forts.)

väl också frågan höra till detta Utskott, då beredning deraf kommer i fråga, och Lag-Utskottet således vara ett undantag från 63 §. Det vore således ingenting, som kunde hindra Kammararen att remittera frågan till Lag-Utskottet, då detta Utskotts åliggande är bestämdt och ärendet, enligt hvad som påstås, bör höra dit. Men jag anser det icke höra till Lag-Utskottet. Den nämnde talaren sade, att alla lagfrågor hör dit. Hvar står det skrifvet? I 42 § Riksdagsordningen står att Lag-Utskottet skall meddela utlåtande öfver "*förslag till stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af allmän civil-, kriminal- och kyrkolag*". Men äro endast sådana frågor lagfrågor? Nej, det finnes äfven andra lagfrågor, ekonomiska, finansiella m. m. Då nu det föreliggande ärendet handlar om en sådan fråga och för öfrigt endast innefattar begäran om en skrifvelse till Kongl. Maj:t om utredning af en fråga för visst ändamål, så behöfver man ej antaga, att ens frågans föremål är af beskaffenhet, att den ovilkorligen skall gå till Lag-Utskottet; då härtill kommer, att den ej kommit i den form, som förutsattes för att Lag-Utskottet skall upptaga den, så finnes intet skäl mot dess behandling af Tillfälligt Utskott.

En talare på skånebänken sade, att man icke skulle sätta sig till doms öfver Konstitutions-Utskottet. Vi veta, att detta Utskotts Utlåtande i och för sig ej har någon annan betydelse än vid det tillfälle, då det afgifver yttrande. För öfrigt beror det på beskaffenheten af de skäl, som blifvit anförda, och hvilka af de skäl, som 1880 eller 1881 års Utskott anfört, som äro tillämpliga i förevarande fall, har jag ej hört uppgifvas. Vi sätta oss således icke till doms öfver Konstitutions-Utskottet, om vi äro af afvikande mening mot hvad man förklarar, att detta Utskott en gång uttalat. Jag får säga, att det vore egendomligt, om vår konstitution skulle så utvecklats, att vi ej finge taga ett steg framåt på annat sätt än i den riktning ett Konstitutions-Utskott för flera år sedan bestämt.

Jag vill dessutom minnas att de första åren, då Konstitutions-Utskottet handlade så beskaffade ärenden, förklarade Utskottet, att så många frågor som möjligt skulle hänvisas till de Tillfälliga Utskotten, fastän en annan praxis sedermera gjort sig gällande. Och hvad är det, som vållat detta? Jo, just den omständigheten, att dessa Tillfälliga Utskott i allmänhet betraktats, efter hvad jag hört en riksdagsman i början af vårt statsskick yttra, såsom ett slags missfoster. Man anser nemligen, att en fråga, som remitteras till ett sådant utskott, afspisas med ett visst förakt. Det är derpå det hänger, att man är så rädd för att dit hänvisa en motion, och det är därför man med alla möjliga medel söker hårdraga en fråga, till exempel genom att med densamma förena ett litet anslag, för att få den remitterad till ett ständigt utskott i stället för ett tillfälligt, och kringgår på detta sätt grundlagen. Det är sålunda af ganska stor vikt, att man, på sätt Herr Ola Andersson sade, behandlar hvarje fråga efter dess egen natur. Den nu föreliggande frågan innefattar icke något bestämdt förslag till lagförändring och något lagförslag kan sålunda icke genom densamma sägas hafva blifvit väckt, hvadan den icke heller är af natur att böra af Lag-Utskottet behandlas. Om jag till exempel skulle föreslå en

revision af alla lagar och författningar, måtte herrarne skulle remittera den frågan till Lag-Utskottet, endast därför att deri omtalas ordet lag? Vi hafva ju många olika slags lagar. Frågor rörande grundlagarne höra till Konstitutions-Utskottets behandling, och frågor rörande förändring af civil-, kriminal- och kyrkolag böra af Lag-Utskottet behandlas. Men dessutom finnas administrativa och ekonomiska lagar, och dessa kunna af Tillfälligt Utskott behandlas.

Herr Ola Andersson talade mycket om det gamla Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet och yttrade bland annat, att de frågor, som behandlades af detta Utskott, i allmänhet hade afseende på skrivelser till Kongl. Maj:t. Men därför att sådana frågor gå till Tillfälliga Utskott, behöfver väl Riksdagen icke afhända sig sin beslutande rätt ifråga om sådana ärenden, som blifva föremål för skrifvelse. Den ärade talaren uppläste § 34 mom. 1 i 1810 års Riksdagsordning, men denna paragraf har äfven ett andra moment, som lyder sålunda: "Vilja Rikdens Ständers heldre, än att tillsätta flera utskott, remittera sådana mål, som till visst utskott icke höra, antingen till Besvärs- och Ekonomi-Utskottet, eller till något af de öfriga förut tillsatta utskott" etc. Deraf framgår naturligtvis, att äfven andra frågor än sådana, som rörde skrivelser till Kongl. Maj:t, kunde behandlas af Besvärs- och Ekonomi-Utskottet, om Riksdagen remitterade dem dit, och jag har mig bekant, att det vid 1840 års Riksdag tillsattes ett förstärkt Besvärs- och Ekonomi-Utskott, som afgjorde ganska viktiga frågor, hvilka rörde Riksdagens beslutande rätt.

Angående delgifning af ett Första Kammarens beslut i fråga om utredning beträffande hvad som är att hänföra till fast eller lös egendom.
(Forts.)

På grund af hvad jag nu anført får jag ytterligare yrka, att frågan upptages till pröfning, och att Kammaren icke sätter detta viktiga ärende, som behöfver en snar utredning, på en så formel spets, att det onödigtvis uppskjutes till ett kommande år, derföre att en motionär icke fått sin motion remitterad till det utskott, som någon talare i denna Kammare ansett lämpligast.

Herr von der Lancken: Jag skall icke tillåta mig att söka skilja mellan de framstående grundlagstolkare, som uppträdt i denna fråga. Men huru olika meningarne än äro med afseende på ärendets formella behandling, deri torde vi dock alla vara ense, att vi icke behöfva frukta att förhast oss, om vi efter denna grundliga utredning, denna fråga fått både af motionären, Första Kammaren och det Tillfälliga Utskott, som behandlat densamma, nu genast biträda Första Kammarens beslut; och får jag derföre för min del yrka, att Kammaren redan nu måtte bifalla den af Första Kammaren beslutade skrifvelsen.

Herr Jöns Rundbäck: Då jag förenar mig med den förste talaren i ordningen, skall jag icke upptaga Kammarens tid genom att synnerligen utbreda mig i ämnet. Men då man här yttrat, att ifrågasvarande motion afsåge en skrifvelse till Kongl. Maj:t, och att den på den grunden borde behandlas af ett Tillfälligt Utskott, så torde det vara skäl se till, hvad motionären menat och Första Kammaren sagt. Jag skall derför taga mig friheten uppläsa sjelfva klämman i motionärens förslag. Den lyder sålunda: "att Riksdagen ville besluta en

Angående delgifning af ett Första Kammarens beslut i fråga om utredning beträffande hvad som är att hänföra till fast eller lös egendom.
(Forts.)

skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, det Kongl. Maj:t täcktes låta utreda hvad som bör vara att till fast eller lös egendom hänföra samt för Riksdagen framlägga förslag till de tillägg i allmänna lagen, som deraf föranledas. Det är således icke, såsom Herr Rydin sade, fråga om en förklaring af lagen, utan ett *tillägg* till densamma. Men så säger Herr Rydin att motionären icke nämnt hvad slags lag han med motionen afser. Ja, att det icke kan vara kyrkolag eller strafflag, derom torde vi åtminstone kunna vara ense; men icke tror jag att Andra Kammaren skulle vilja, på afgörandet af denna formfråga, så att säga, förspilla sin rätt i denna viktiga fråga om att hvad som menas med fast eller lös egendom icke hör till allmän lag att bestämma. Icke är det nog med, att Riksdagen går in till Kongl. Maj:t och begär en *förklaring* af lagen i detta hänseende och detta desto mindre, som lag i ty fall ju icke finnes, och att Kongl. Maj:t skulle endast genom en utredning och derpå följande förklaring kunna rubba de viktigaste bestämmelserna i vår ärfda- och jordabalk, torde väl ingen med allvar vilja mena.

Om man nu medgäfvde, att frågan vore af beskaffenhet att böra behandlas af ett Tillfälligt Utskott, skulle detta helt säkert framdeles åberopas såsom ett exempel och predjudikat, hvilket vore vådligt. Jag skulle gerna önska, att denna fråga ju förr desto hellre komme på dagordningen; men då jag icke kan antaga, att frågan nu kommer att af Kammaren remitteras till Lag-Utskottet, ehuru detta vore dess rätta forum, har jag icke annat att göra, än att rösta för afslag på grund af formella skäl. Jag anser icke heller detta vara farligt, ty med de sympatier denna fråga haft i Första Kammaren och ju äfven i denna Kammare är jag viss om, att tiden icke är förspild, om man väntar till nästa riksdag. Kongl. Maj:t och Regeringen torde dessutom icke komma att vara i okunnighet om hvad i saken försiggått, och det hindrar icke Kongl. Maj:t att, oberoende af ett afslag, här vidtaga de åtgärder, han finner lämpliga för frågans utredning. Efter hvad som försiggått måste jag, Herr Talman, stå fast vid att yrka afslag å Första Kammarens beslut, emedan jag icke kan vara med om, att denna fråga, som tydligen hör till allmän lag, remitteras till ett Tillfälligt Utskott.

Herr Thomasson: Jag skall deremot påyrka, att Kammaren måtte till ett Tillfälligt Utskott remittera föreliggande fråga. Jag delar fullkomligt den uppfattningen, att det är ämnets beskaffenhet och icke den form, hvori en riksdagsfråga väckes, som skall bestämma af hvilket Utskott den bör behandlas. Men jag anser icke oss här i Kammaren såsom ofelbara grundlagstolkare, och jag tillmäter oss icke ens en sådan öfverlägsenhet i detta afseende, att jag vågar stämpla Första Kammarens motsatta åsigt såsom grundlagsstridig. Om man åter anser att det så är och söker häfda Kammarens auktoritet gent emot Första Kammaren genom att helt och hållet förqväfva en enskild motionärs rätt att i grundlagsenlig ordning få sina framställningar pröfvade af båda Kamrarna, då vågar jag påstå, att vi göra oss medskyldiga med Första Kammaren i att bryta mot grundlagen. Det är

mycket att beklaga, att sådana meningsskiljaktigheter skola förefinnas mellan Kamrarne, men jag hoppas, att de snart skola utjemnas. Detta torde kunna ske genom en förmedling af talmanskonferensen, och jag tror väl att det icke skall dröja länge, förr än åtgärder vidtagas, hvarigenom dylika konflikter må kunna undvikas. Men innan sådant sker, synes det mig, att vi böra iakttaga en någorlunda dräglig modus vivendi, som, utan att kränka Kammarens värdighet, tillgodoser hvarje enskild riksdagsmans rätt att få sitt förslag pröfvadt af hela Riksdagen, och det är af dessa skäl jag vågar förorda bifall till det förut framställda yrkandet, att Herr Grefve Strömfelts motion måtte remitteras till ett Tillfälligt Utskott. Att remittera densamma till Lag-Utskottet kan väl i sakens nuvarande skede icke på allvar ifrågasättas. Deremot skulle det kunna sättas i fråga att redan nu, utan remiss, afgöra saken, och mot en sådan åtgärd skall jag icke hafva något att erinra; dock anser jag det vara lämpligare, att frågan hänskjutes till ett tillfälligt Utskott.

Argående delgivning af ett Första Kammarens beslut i fråga om utredning beträffande hvad som är att hänföra till fast eller lös egendom.
(Forts.)

Herr Sjöberg: För min del kan jag icke instämma i den näst föregående talarens yttrande. Jag torde icke behöfva erinra Kammarren om, att frågor sådana som denna varit föremål för behandling och, så vidt jag kan påminna mig, har Kammarren gång efter annan konsekvent vidhållit den åsigten, att frågor af denna art böra hänvisas till beredning af Lag-Utskottet, och att de icke af tillfälligt Utskott handläggas.

I början af denna diskussion hörde jag något nämnas om det forna Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet, och att det på den tiden skulle varit vanligt att remittera frågor sådana som till exempel den nu förevarande till detta Utskott. Det påståendet vill jag dock icke medgifva vara så alldeles riktigt. Förhållandet var väl, nogare bestämdt, det, att en motion i med detta jemförliga fall remitterades antingen till Lag-Utskottet eller till Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet, men man hade då den utvägen, man nu saknar, att antingen Lag-Utskottet påkallade deputerade från Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet eller, såsom vanligen var fallet, att Besvärs- och Ekonomi-Utskottet begärde sammanträde med Lag-Utskottet. Sådant låter sig icke göra nu, ty det kan ju icke blifva fråga om, att ett ständigt Utskott skall sammanträda med ett tillfälligt.

Hvad nu den politiska utvecklingen, som jag hörde talas om, beträffar, får jag säga, att, om beskaffenheten af denna utveckling går i den riktning, att man icke behöfver så noga följa grundlagens föreskrifter, utan kan handla efter omständigheterna och, i den mån man uppnår en sådan der friare uppfattning af den politiska utvecklingen, göra hvad man tycker, då vill jag icke inlåta mig något närmare på det området. Möjligen kan vissa personers auktoritet gifva stöd åt sådana åsikter, men jag, som håller mig till det gamla budet, att grundlagarne skola tolkas efter deras ordalydelse, jag tillåter mig icke ett enda ögonblick att hysa en så beskaffad fri uppfattning.

Vidare har jag icke kunnat finna, såsom en talare också yttrade sig, att ett tillfälligt Utskott af många betraktas såsom ett slags

Angående delgifning af ett Första Kammarens beslut i fråga om utredning beträffande hvad som är att hänföra till fast eller lös egendom.
(Forts.)

missfoster. Jag tillåter mig antaga, att hvar och en, som följt med utvecklingen i detta hänseende efter det nya representationsskicket införande, skall medgifva — åtminstone förefaller det *mig*, att man icke skall kunna förneka det — att dessa tillfälliga Utskott riksdag efter riksdag vinna allt större betydelse.

Jag vågar till och med gå så långt, att jag påstår, att vi i denna Kammare och just under denna riksdag fått emottaga åtskilliga utlåtanden från sådana Utskott, och att vi i närvarande ögonblick hafva ett sådant utlåtande från ett tillfälligt Utskott, för hvilkas innehåll antagligen icke något ständigt Utskott behöfde känna sig förläget, och hvilka onekligen visa ett bestämdt framåtgående och en bestämd utveckling i en god riktning. Jag kan således icke heller ur denna synpunkt finna stöd för den åsigten, att man skulle kunna öfverskrida grundlagens föreskrift genom att söka med kringgående af densamma få ett ärende af hvilken natur som helst hänvisadt till tillfälligt Utskott. Jag upprepar hvad jag började med, eller att Kammaren städs varit konsekvent i den uppfattningen, att mål, som afse ändring eller förklaring af allmän lag, skola af Lag-Utskottet behandlas, och det kan väl icke lida ringaste tvifvel, att den nu förevarande frågan är af denna natur och derföre bort af Lag-Utskottet utredas. Motionären har också i sin motion uttryckligen begärt, att densamma måtte remitteras till Lag-Utskottet. Men uppfattningen i Första Kammaren eller hos åtminstone en del af Första Kammaren har varit den, att allt som går ut på en petition eller aflåtande af skrifvelse till Kongl. Maj:t, ärendet må för öfrigt vara af hvad natur som helst, skall öfverlemnas till utredning af tillfälligt Utskott. Således, om en motion afser skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om Kongl. Maj:ts medverkan till ändring af grundlag, skall enligt denna uppfattning äfven en sådan motion hänvisas till tillfälligt Utskott. Jag kan för min del icke dela denna uppfattning, och det förefaller mig, såsom om vi framför allt borde ställa oss grundlagen till efterrättelse. Jag föreställer mig äfven, i likhet med Herr Jöns Rundbäck, att faran af ett uppskof icke heller kan vara så särdeles stor. Om vid nästa riksdag äfven skulle i Första Kammaren väckas motion i detta ämne, och motionen då, såsom nu, blefve der hänvisad till tillfälligt Utskott, så må väl denna fråga anses vara tillräckligt vigtig för att äfven någon ledamot af denna Kammare skall upptaga densamma, och i sådant fall lär det väl icke lida något tvifvel, att denna Kammare remitterar ärendet till Lag-Utskottet; lika säkert som Lag-Utskottet icke ett ögonblick lär tänka på möjligheten af att visa ifrån sig en sådan motion.

Med Herr Sjöberg instämde Herr *Lasse Jönsson*.

Herr Hedin: Den mycket ärade representanten från den nord-svenska universitetsstaden började sitt anförande med att förklara, att den å bane bragta frågan icke vore så enkel och klar, som jag tycktes hafva föreställt mig. Han har sedermera i två temligen utförliga anföranden till komplett evidens ådagalagt en sak, nemligen att frågan icke är enkel och klar för honom, och han synes mig äfven hafva

gifvit anledning till det antagande, att frågan förmodligen icke heller någonsin blir klar för honom. Den ärade talaren begagnade följande argumentation: Denna Kammare har icke rätt att, på sätt jag ifrågasatt, afskära behandlingen af en till densamma från Första Kammaren hänvisad fråga. Mot detta påstående uppställer jag ett annat: denna Kammare har icke blott rätt, utan äfven skyldighet att handla efter sin uppfattning af grundlagens bud. Och om Kammaren det gör, så förfaller också helt och hållet det påståendet, att man skulle "onödigtvis" uppskjuta behandlingen af den viktiga frågan om bestämmande af gränsen emellan lös och fast egendom, ty det är icke "onödigt" att följa grundlagens ovilkorliga föreskrift. Vidare uttalade samme värde talare det högst märkliga påståendet, att Andra Kammaren kunde remittera frågan till Lag-Utskottet. Det hjälper icke, menade den ärade talaren, att mot detta yrkande åberopa 63 § Riksdagsordningen.

Vår nu gällande Riksdagsordning har, såsom hvar och en känner, uppstått två alldeles art- och karaktersskilda former för ärendens förberedande behandling i Utskott, den ena medelst hänvisning till och behandling i ständigt, af båda Kamrarna med lika antal ledamöter, sammansatt Utskott, och den andra medelst behandling i så kallade tillfälliga Utskott, sammansatta af hvardera Kammaren, och hvarvid ärendena underkastas *successiv* behandling, först i den ena och sedermera i den andra Kammaren. Skulle det väl vid sådant förhållande kunna vara öfverensstämmande med grundlagens mening, att sedan ett ärende, efter behandling i tillfälligt Utskott af endera Kammaren, blifvit till den Andra Kammaren hänvisadt, denna Kammare skulle kunna remittera ärendet till ständigt Utskott, sammansatt af båda Kamrarnes ledamöter, för att ärendet sedan i form af betänkande skulle återkomma till båda Kamrarna och således underkastas förnyad behandling i samma Kammare, der det förut förevarit. Jag tillåter mig utan ringaste tvekan beteckna en sådan åtgärd såsom, lindrigast sagdt, vidunderlig!

Men, yttrade samme talare vidare, hvad motionären här har föreslagit är icke något "förslag", d. v. s. det är icke något i vissa paragrafer och moment uppstådtt lagförslag. Det förefaller underligt, att den ärade professorn i statsrätt fäster sig så uteslutande vid en enda paragraf i grundlagen med förbiseende af alla andra paragrafer, som derpå kunna hafva inverkan, och sålunda glömmet 53 § i Regeringsformen, der det heter: att Lag-Utskottet skall "*utarbeta* de från Kamrarna remitterade förslag till civil-, kriminal- och kyrkolagarnes *förbättring*". Och hvar är det möjligt att hemta stöd för det påstående, att med "förslag" menas blott ett i vissa bestämda paragrafer uppstådtt lagförslag, när man erinrar sig att grundlagen å andra ställen använder orden "fråga", "mål", "ämne" i samma betydelse som "förslag"?

När samme talare sedermera hemställer till benäget öfvervägande, huru Kammaren skulle bära sig åt om han, den ärade talaren, väckte förslag, att alla lagar och författningar skulle underkastas en revision, när han hemställde till hvilket Utskott ett sådant förslag skulle re-

Angående delgifning af ett Första Kammarens beslut i fråga om utredning beträffande hvad som är att hänföra till fast eller lös egendom.
(Forts.)

Angående delgifning af ett Första Kammarens beslut i fråga om utredning beträffande hvad som är att hänföra till fast eller lös egendom.
(Forts.)

mitteras, föraleder denna hemställan mig endast att förklara, att om under den tid, jag kan komma att hafva den äran att sitta i denna Kammare, ett förslag af sådan beskaffenhet väckes, jag icke skall hysa den ringaste tvekan i fråga om remissen deraf.

Herr Wieselgren: En talare har hemställt, att Kammaren ofördröjligen måtte bifalla föreliggande förslag. Om Kammaren emellertid anser att förslaget bör af *ständigt* Utskott behandlas, förefaller det mig otroligt att Kammaren skulle anse sig kunna bifalla detsamma, utan att det i enlighet med grundlagens stadgande *förut* undergått behandling af det ständiga Utskott, till hvilket Kammaren kunde anse frågan höra. Jag kan således icke förmoda, att den ärade talarens yrkande skall kunna vinna bifall af andra än dem, som anse frågan tillhöra ett *tillfälligt* Utskotts behandling.

Hvad för öfrigt denna tvist angår, har jag alltid hyst den mening, att Första Kammarens sätt att taga dessa frågor icke gerna kan försvaras; och jag har derföre också alltid tillhört den majoritet inom denna Kammare, som vägrat ingå på någon behandling af frågorna i den ordning, som Första Kammaren angifvit. Jag vidhåller också fortfarande denna uppfattning, ehuru jag icke ärnar nu upprepa skälen derför; de hafva tillräckligt kraftigt påpekats af flere föregående talare. Det egentliga och, så vidt jag hört, det enda skälet af praktisk betydelse, som framhållits för bifall till förslaget, har varit att man derigenom skulle förekomma onödigt uppskof med frågans lösning; men då Kongl. Maj:t lika väl som Riksdagen i lagstiftningsfrågor eger taga initiativ, och då den man, som, utom förtroendet att vara riksdagsman, tillika har äran vara expeditionschef i Justitiedepartementet, här vitsordat angelägenheten af att få denna fråga snarast möjligt löst, tror jag man icke behöfver befara något uppskof; utan torde man ega anledning antaga, att frågan utan Riksdagens initiativ ganska snart kommer att underställas Kamrarnes pröfning.

Jag förenar mig i den förste talarens yrkande.

Herr Ola Andersson: Representanten för Lund har i likhet med en annan talare förut förklarat sig dela den uppfattning, att det vore form och icke sak, som borde bestämma, hvart ett ärende skulle hänvisas, men att man dock icke egde rätt att undertrycka en motionärs framställning, så att den icke blefve grundlagsenligt behandlad. Ja, det är just det grundlagsenliga som det nu är fråga om och som de, hvilka i likhet med mig yrkat afslag, anse icke kommit till heders genom frågans hänvisande till ett tillfälligt Utskott.

Nu hafva ett par talare sökt rädda både formen och grundlagen genom att föreslå, det frågan skulle *behandlas nu genast* och således ej behöfva visas till ett tillfälligt Utskott. Det är redan påpekadt att det icke blir grundlagsenligt, så vidt ej frågan behandlas af Lag-Utskottet, och detta kan numera ej ske, och således skulle man derigenom hvarken rädda formen eller grundlagen, äfven om man bifaller förslaget nu genast.

Den ärade representanten för Upsala påstod, att jag sagt, att

till allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet hänvisades blott skrifvelseförslag. Långt ifrån att jag sagt detta; det skulle strida rakt mot min öfvertygelse. Han påstod vidare, att jag försummat upplysa om innehållet af sista mom. 34 § i förra Riksdagsordningen, der det talas om att ärenden, som *icke* tillhöra vissa andra Utskott, skulle hänvisas till Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet, och den ärade talaren ville dermed visa, att det icke blott var frågor af ekonomisk natur, som hänvisades till nämnda Utskott. Men då der säges, att det endast är sådana frågor, som *icke till visst Utskott höra*, framgår deraf uppenbarligen, att man till allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet icke kunde hänvisa lagfrågor, hvilka naturligtvis tillhörde ett visst Utskott, Lag-Utskottet; och således var detta försök af den ärade talaren att använda sista momentet af denna lagparagraf till stöd för sin åsigt alldeles misslyckadt.

Att det icke är en enhällig mening inom Första Kammaren, som i detta fall likasom flera gånger förut gjort sig gällande, tror jag mig kunna sluta till deraf, att då jag första gången deltog i behandlingen af en likartad fråga med denna, yrkades också afslag, och detta yrkande framställdes då af Landshöfding Bergström, som nu är ledamot af Första Kammaren.

Jag vidhåller mitt förra yrkande och vill endast tillägga, att det är nödvändigt att handla konsekvent i dylika frågor samt icke ena gången besluta så och andra gången så, beroende kanske på hvilken motionär, som väckt förslaget.

Det finnes icke något hinder för motionärer i Första Kammaren att, så länge meningarne i detta fall äro delade emellan de begge Kamrarna, uppställa sina förslag i den form, att de måste hänvisas till Lag-Utskottet, att nemligen framlägga ett formuleradt, bestämdt förslag.

Herr Hæggström: Jag skulle icke hafva blandat mig i denna fråga, om jag icke hade blifvit uppkallad af Herr J. Rundbäck, som ville skrämma oss dermed, att om denna skrifvelse aflättes till Kongl. Maj:t, skulle Riksdagen afhända sig sin rätt att deltaga i lagstiftningen uti förevarande ämne, hvilket, påstod han, i sådant fall skulle komma under Konungens ekonomiska lagstiftning. Han måtte icke hafva läst Utskottets utlåtande, åtminstone har han icke läst klämnen till slut, der det hemställles, "att Riksdagen ville besluta en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, det Kongl. Maj:t täcktes låta uppgöra och för Riksdagen framlägga förslag till nödiga tillägg i lagen" etc. Ärendet skulle ju således komma åter till Riksdagen, som då blefve i sin oförkränkta rätt att vidare yttra sig öfver Kongl. Maj:ts förslag. Jag tror således, att det icke ligger någon fara uti att bifalla hvad Utskottet föreslagit.

Vidare sade Herr Rundbäck, att det icke skulle vara någon olägenhet vid ett uppskof med saken. Alla medgifva, att motionen är ytterst behjertansvärd, att den är förenad med stora och viktiga intressen och att det således vore önskligt, att frågan så snart som möjligt vunne sin lösning, men, sade Herr Rundbäck, och deri instämde Herr

Angående delgifning af ett Första Kammarens beslut i fråga om utredning beträffande hvad som är att hänföra till fast eller lös egendom.
(Forts.)

Angående delgifning af ett Första Kammarrens beslut i fråga om utredning beträffande hvad som är att hänföra till fast eller lös egendom.

(Forts.)

Sjöberg, det vore icke farligt att uppskjuta dermed ännu ett år. Vi skola då se till, huru lång tid kan åtgå för att få en fråga utredd hos Kongl. Maj:t. Om vi gå till Andra Kammarrens Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 9, som handlar om Herr Wagenii motion om aflåtande af skrivelse till Kongl. Maj:t angående lagstiftning med afseende å arbetare, som i arbete utom deras hemort taga anställning, så skola vi finna, att Riksdagen redan den 16 Maj 1876, med anledning af en utaf Herr R. Ehrenborg framlagd motion, skrivit till Kongl. Maj:t i samma syfte som Herr Wagenius med sin motion afsett.

Den 4 Maj 1877, således efter ett års förlopp, infortrade Kongl. Maj:t i Civildepartementet, Öfverståthållareembetets och samtliga Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes i länen utlåtanden i saken. Sedan Öfverståthållareembetet och länsstyrelserna inkommit med de infortrade utlåtandena blef ärendet den 12 Mars 1882 öfverlemnadt till Ecklesiastikdepartementet, hvilket, såsom herrarne veta, ännu låter Riksdagen stå undrande och spörjande när det skall falla departementet in att taga ärendet på allvar om hand. Från 1876 till 1884 är en tid af åtta år, och så länge kan det icke vara roligt att vänta för den stora industrien, som redan lider genom det oefterrättlighetstillstånd motionären påvisat. Till följd af den nu rådande villervallan vågar man knappt mottaga hvarken en inteckning i fastighet eller förlagsinteckning, emedan, såsom af motionen synes, domstolarne fälla alldeles diametriskt motsatta domar angående föremål af samma eller likartadt slag; hvad den ena domstolen förklarar för fast egendom, förklarar den andra för lös egendom, hvilket ju måste rubba krediten. Af största vikt måste det således vara, att denna fråga löses ju förr dess hellre.

Då det heter i grundlagen, att, när ett ärende, som varit af tillfälligt Utskott handlagdt, genom protokollsutdrag från ena Kammarren blifvit Medkammaren meddeladt, denna Kammare *kan* fatta beslut deri, måtte väl det betyda, att Medkammaren kan genast antingen bifalla eller afslå förslaget. Är detta riktigt, och ingen har bestridit det, är också klart, att Kammarren kan nu genast vare sig bifalla eller afslå förevarande förslag. I följd deraf, och då jag anser att frågan är af beskaffenhet att böra behandlas af tillfälligt Utskott, har jag ingenting emot att biträda Herr von der Lanckens yrkande, eller att man nu bör bifalla Första Kammarrens beslut i ämnet.

Herr Rydin: Jag skall icke besvära Kammarren med något längre anförande; jag har endast blifvit uppkallad af en talare på stockholmsbänken och af det personliga utfall mot mig, han gjorde, då han förklarade, att jag ville sätta allt på lösa boliner, så att man skulle kunna efter behag förändra mening och tolka grundlagen huru man ville. Om man, såsom han, anser sig ofelbar, och om man anser, att Konstitutions-Utskottet är ofelbart i tolkningen af en fråga i en viss för en talare smaklig riktning, då det kort förut tolkat enahanda fråga i alldeles motsatt riktning, då skulle han kunna i förevarande fall säga, att *detta* är grundlagens oförgrifliga mening och ingenting annat; men förhållandet blir annorlunda, om man icke anser sig ofelbar, om man tror, att i en fråga skäl kunna finnas för och emot,

som man väl lär få anse vara förhållandet i denna nu föreliggande fråga, ty eljest hade icke Första Kammaren fattat ett sådant beslut, som den nu gjort, och ej kunnat fatta det, ty Talmannen hade då vägrat proposition på ett yrkande i den rigtning, som nu af nämnde Kammare godkänts; men då i Första Kammaren Talmannen ej vägrat proposition på ett yrkande innefattande en tolkning motsatt den, som den ifrågavarande talaren hyser, så måtte det tydligen finnas något skäl för en sådan tolkning.

Så vidt jag vet, finnes det, då man anser en gifven och gällande lag ej längre vara lämplig, två sätt att förändra densamma, antingen derigenom, att man direkt ändrar densamma, eller ock derigenom att man efter sakens beskaffenhet låter praxis gestalta sig annorlunda; men så länge praxis i en fråga icke är fast och gifven, utan meningarne äro delade, kan man icke förklara den ena eller andra meningen på förhand alldeles oriktig; och då så är förhållandet i detta hänseende, har man icke rätt att säga, att en tolkning är den enda rigtiga, och den andra ett grundlagsbrott.

Vidare talar Herr Hedin om "denna enkla uppfattning" af grundlagens bud; jag kan icke finna någon "enkel uppfattning", sådan som han omförmäler. Om en Kammare besluter, att man skall gå in till Kongl. Maj:t och begära en *utredning* i ett visst ämne om hvad som bör och skall anses vara lag, så är det visst sant, att en sådan fråga kan så närma sig till ett lagförslag inom civila och kriminala lagstiftningens område, att äfven förslaget framställande i form af begäran om skrifvelse till Kongl. Maj:t ej bör hindra dess upptagande af Lag-Utskottet; men det ligger också i sakens natur, att frågan kan vara af den omfattning och i den sväfvande beskaffenhet, att den blott innebär en allmän önskan om lagreform i en viss rigtning, ett uttryck för ett visst tänkesätt till vägledning för regeringens lagarbete; då kan man icke fordra, att Lag-Utskottet skall göra en så vidt omfattande utredning, att detsamma af dessa fermenta cogitationis, såsom det heter i Regeringsformen § 53, utarbetar ett lagförslag, utan det blir tillfälligt Utskott, som får behandla frågan i detta dess stadium.

Herr Hedin anförde 63 § Riksdagsordningen, såsom omöjliggörande hvarje slags remiss till Lag-Utskottet af ett från Medkammaren öfverlemnadt beslut, som i samma Kammare blifvit behandladt af tillfälligt Utskott. Jag vill häremot åberopa 37 § Riksdagsordningen; der står, att antingen skall frågan tillhöra ständigt eller tillfälligt Utskott. Om nu Kammaren skulle förklara, att en fråga icke tillhör tillfälligt Utskott, så är det ju här af klart, att den tillhör ständigt Utskott, och i så fall borde Kammaren, om den anser föreliggande fråga icke tillhöra tillfälligt Utskott, remittera densamma till Lag-Utskottet.

Hvad beträffar Herr Ola Anderssons yttrande, så vill jag blott nämna, att jag missuppfattade hvad han förut yttrade. Jag fattade nemligen hans mening så, som skulle han ansett, att alla frågor, hvilka behandlades af Besvärs- och Ekonomi-utskottet, voro endast sådana frågor, i hvilka Riksdagen hade rättighet att framställa önskingar.

Angående delgivning af ett Första Kammarens beslut i fråga om utredning beträffande hvad som är att hänföra till fast eller lös egendom.
(Forts.)

Angående delgivning af ett Första Kammarens beslut i fråga om utredning beträffande hvad som är att hänföra till fast eller lös egendom.
(Forts)

Herr Asker: Enligt min åsigt är det icke framställningens formella syfte, utan sjelfva sakfrågan, som bör vara bestämmande vid valet af remiss till ständigt eller tillfälligt Utskott. Denna mening har jag ock städse hyllat, fastän jag merendels nödgats böja mig för en motsatt åsigt.

Hvarom handlar den af Första Kammarens Tillfälliga Utskott tillstyrkta motionen? Deri begär motionären att skrifvelse må aflåtas till Konungen om utredning och förslag beträffande hvad som är att hänföra till fast eller lös egendom. Sjelfva ärendets beskaffenhet borde väl få anses vara af natur att tillhöra Lag-Utskottet. Företrädesvis måste ock detta Utskott enligt sin bestämmelse vara i tillfälle att åstadkomma en utredning och derpå grunda pröfningen af behovet, om ny lagstiftning i ämnet anses erforderlig. Den omständighet att en motionär föreslår aflåtande af underdånig skrifvelse synes mig icke böra, oberoende af frågans beskaffenhet, ovilkorligen föranleda till dess behandling af tillfälligt Utskott. Jag skall likväl icke inlåta mig på någon vidsträcktare grundlagstolkning. Men nog förefaller det egendomligt, att tillfälliga Utskott skola tillmätas behörighet att behandla förslag, hvilka med obestridlig sakkännedom bäst och säkrast handläggas i något af de ständiga Utskotten.

Herr Talman! Jag gör icke något yrkande, utan öfverlemnar ärendet i dess nuvarande skick till Kammarens afgörande.

Herr Danielson: Jag skall icke upptaga Kammarens tid; jag begärde ordet med anledning af ett yttrande af en talare, att Kammararen icke borde fatta beslut i frågor af enahanda beskaffenhet ena gången si och andra gången så. Jag ber i anledning häraf blott få uttala att, så vidt jag kan erinra mig, åtminstone under den tid, jag haft äran tillhöra representationen, något sådant fall som detta icke förekommit, ty förut har blott varit tvist, då en motion remitterats till ett Utskott, eller då ett Utskott kommit och förklarar, att Utskottet ansett en motion icke tillhöra Utskottets behandling. Nu åter har ena Kammararen fattat beslut i sjelfva hufvudsaken; och deri ligger enligt mitt förmenande skilnaden mellan föreliggande fall och de, som förut varit i fråga. Derfor tror jag icke vi kunna anse oss så synnerligen bundna af något prejudikat i frågan, ty här föreligger nu, som sagdt är, den omständighet, att ena Kammararen fattat beslut i frågan.

Herr Hedin: Jag anhåller att få berigtiga den uppgift, som lemnades af den siste ärade talaren, att något fall, liknande detta, icke skulle förut inom Riksdagen förekommit. År 1881 förekom just ett dylikt fall. I Första Kammararen väcktes nemligen en motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att Kongl. Maj:t ville framlägga förslag till revision af gällande föreskrifter om aktiebolag, hvilka ju tillkommit i den ordning, som stadgas i 87 § Regeringsformen. Denna motion hänvisades af Första Kammararen till ett tillfälligt Utskott. Första Kammararen beslöt en skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t. När sedan protokollsutdrag i ämnet ankom till Andra Kammararen, yrkade

jag, att Kammaren måtte förklara sig icke kunna biträda Första Kammarens beslut just därför, att Andra Kammaren icke skulle göra sig skyldig till en kollision med grundlagen. Detta yrkande, i hvilket förenade sig Herr Sjöberg och Presidenten Berg, blef af Kammaren utan någon tvist bifallet.

Angående delgifning af ett Första Kammarens beslut i fråga om utredning beträffande hvad som är att hänföra till fast eller lös egendom.
(Forts.)

Herr Rydin: I denna sväfvande fråga vill jag endast fästa uppmärksamheten på det beslut, som här fattades sistlidne Lördag i anledning af Första Kammarens beslut angående pastoralprofven, hvilket som bekant berör kyrkolagen. Denna fråga hade dock varit remitterad till ett tillfälligt Utskott.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Herr Talmannen gaf propositioner å dels bifall till det af Första Kammarens Tillfälliga Utskott i ämnet afgifna, af Första Kammaren godkända betänkande, dels å det af Herr Hedin under öfverläggningen framställda yrkande, och dels slutligen å ärendets remitterande till ett inom Andra Kammaren tillsatt Tillfälligt Utskott; och förklarade Herr Talmannen sig anse den sistnämnda propositionen hafva blifvit med öfvervägande ja besvarad. Votering blef emellertid begärd, i följd hvaraf, och sedan till kontraposition antagits Herr Hedins förslag, nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som, med anledning af förevarande, från Första Kammaren aflåttna, protokollsutdrag N:o 76, vill, att deri omförmälda fråga skall, för vidare utredning, hänvisas till ett af de inom Andra Kammaren tillsatta Tillfälliga Utskott, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren förklarat sig icke biträda Första Kammarens ifrågavarande, genom berörda protokollsutdrag Andra Kammaren delgifna beslut.

Omröstningen, i vanlig ordning företagen, utvisade 69 ja emot 100 nej; och hade Andra Kammaren alltså förklarat sig icke biträda Första Kammarens ifrågavarande, genom ofvan omförmälda protokollsutdrag Andra Kammaren delgifna beslut.

§ 8.

Härefter förekom till behandling Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts Betänkande N:o 4 (i samlingen N:o 8) i anledning af väckta motioner om åtgärders vidtagande för att gifva undervisningen i våra folkskolor en mera praktisk karakter.

Angående åtgärder för att gifva undervisningen i folkskolan en mera praktisk rigtning.

Angående
åtgärder för
att gifva un-
dervisningen
i folkskolan
en mera prak-
tisk riktning.
(Forts.)

I syfte att få undervisningen i våra folkskolor bedrifven på ett mera praktiskt sätt, med lifvets behof och fordringar till ögonmärke, hade af Herr *Johan Anderson* i Tenhult föreslagits

dels, i motionen N:o 6, att Riksdagen måtte genom skrifvelse an- hålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета en lättfattlig läro- eller läsebok angående våra lagar och författningar, lämplig för folkskolans behof, samt låta tillse, att vid folkskolans undervisning i allmänhet större afseende fästes vid det praktiska lifvets fordringar än hvad hit- tills skett;

och *dels*, i motionen N:o 142, att i sammanhang härmed "äfvén måtte framhållas behofvet af lämpliga och med hänsyn till undervis- ningens praktiska syfte affattade läroböcker i folkskolans ämnen, samt den önskan att Kongl. Maj:t täcktes vidtaga erforderliga åtgärder för detta behofs tillgodoseende".

Utskottet hade hemställt i *mom. 1*, med afseende å motionen N:o 6, att densamma icke måtte till någon Riksdagens åtgärd för- anleda.

Efter föredragning häraf anförde

Herr J. Anderson i Tenhult: Då Utskottets motivering afser båda mina motioner, så anhåller jag, att jemväl den senare punkten i Utskottets hemställan måtte uppläsas, och tillfälle beredas att sam- tidigt yttra sig öfver dem båda.

Mom. 2, som afsåg motionen N:o 142, blef nu uppläst; hemstäl- lande Utskottet deri, att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla om vidtagande af lämpliga åtgärder för att till- godose folkskolans behof af ändamålsenligt affattade läroböcker i de särskilda läroämnena.

Herr J. Anderson, som härefter å nyo erhöi ordet, yttrade: Med Utskottets föreliggande betänkande är jag icke tillfredsstäld, emedan jag anser, att Utskottet på ett besynnerligt sätt behandlat mina motioner. Å pag. 2 af betänkandet säger Utskottet, att folk- skolan svärligen tål vid att betungas med några vidare nya ämnen. Jag tycker dock att ibland de ämnen, som nu förekomma i folksko- lan, en del mycket väl kunde utan skada uteslutas, deribland och i första rummet katekesutanläsningen. På samma sida något längre ned säger Utskottet, "att undervisningen i folkskolan under sitt tidi- gare stadium hvarken kan eller bör anläggas med hufvudsaklig hän- syn till det praktiska lifvets behof och fordringar." Men då skolan kallas folkskola, kan jag icke förstå, hvariföre den icke bär så inrättas, att den gör skäl för det namn, den bär. Det bör enligt mitt för- menande vara folkskolans mål att söka bibringa barnen just sådan upplysning och lärdom, som de vid utträde ur skolan mest behöfva.

På 3:dje sidan säger Utskottet, "att skolundervisningen i allmän- het numera bedrifves på ett ganska praktiskt och ändamålsenligt sätt, som bör tillfredsställa alla skäligen anspråk", och något längre ned på samma sida säger Utskottet, att det icke heller synes finnas någon

giltig anledning att biträda mitt förslag derom, att Riksdagen må hos Kongl. Maj:t anhålla om ytterligare föreskrifter rörande undervisningens bedrivande med större afseende på det praktiska lifvets fordringar. Dessa yttranden hafva, enligt hvad jag antager, utgått från ordföranden sjelf i det Tillfälliga Utskottet. Han har antagligen icke velat såsom mångårig folkskoleinspektör förringa sin egen verksamhet, utau förmenat, att folkskolan i närvarande stund är så bra, som den kan och bör blifva.

På 4:de sidan i betänkandet förändrar Utskottet emellertid åsigt, då det der yttrar: "Af största betydelse för folkskolan är därför att ega tillgång på passande och ändamålsenligt affattade läroböcker. Hittills har emellertid denna viktiga angelägenhet icke blifvit behörigen uppmärksammas och behjertad", samt vidare längre ned på samma sida i fråga om för folkskolan behöfliga läroböcker: "Sålunda — för att blott påpeka ett exempel bland många — skall man i de flesta, möjligen i alla, läroböcker i naturkunnighet förgäfvat leta efter en populär och ändamålsenligt affattad framställning af det viktigaste i helsovårdsläran och af sådana växtalster, till exempel svampar med flera, som för folket kunna hafva största intresse m. m. dylikt."

Jag antager, att det lilla förslag, hvarmed Utskottet i detta afseende framkommit, icke är af någon särdeles betydenhet, och jag föreställer mig, att med den kringskärning, Utskottet gjort, det icke blir lätt, om ens möjligt, att framkomma med förslag till några nya läroböcker.

Då det icke kan vara någon lätt sak, åtminstone för mig, att här i Kammaren framlägga ett formuleradt och mera i detalj gående förslag till skrifvelse till Kongl. Maj:t, hemställer jag om ärendets återförvisande till Utskottet för att åtminstone i någon vidsträcktare mån få mina yrkanden bifallna.

Herr Abr. Rundbäck anförde: Den ärade motionären synes vara utan skäl missnöjd med Utskottet, alldenstund Utskottet börjat med att erkänna, det folkskoleundervisningen bör ega en praktisk rigtning, såsom han föreslagit, och slutat med att tillstyrka den del af hans förslag, som är praktisk, samt endast afstyrkt sådant, som är högst opraktiskt och stridande mot det mål, som han och Utskottet med honom vill vinna. Det lärer väl icke vara någon eller åtminstone icke många, som dela motionärens uppfattning om det lämpliga deri att införa läsning af lag och författningar i våra folkskolor. En hvar torde lätteligen inse, att detta icke är ett passande läroämne för folkskolebarn, som äro så omogna i hänseende till ålder, kunskaper och förståndsutveckling. Införandet i skolan af ett så beskaffadt läroämne skulle vara till hinder för barnen att vinna insigter i andra läroämnena, som för dem äro mera viktiga. Dessutom bör man ihågkomma, att folkskolelärarne icke heller äro lämpliga undervisare i nyssberörda ämne, enär de icke gått igenom någon juridisk kurs. Skulle man åter låta dem gå igenom en sådan, måste man öka på semineriekursen och i seminarierna kanske till och med anställa juri-

Angående åtgärder för att gifva undervisningen i folkskolan en mera praktisk rigtning.
(Forts).

*Angående
åtgärder för
att gifva un-
dervisningen
i folkskolan
en mera prak-
tisk riktning.
(Forts.)*

diskt bildade personer för att lära seminaristerna att undervisa i ämnet. Slutligen ber jag få erinra den värde motionären om, att, tvärt emot hvad han påstått, folkskolan verkligen icke tål vid flera ämnen än den nu har. Man tror, att denna skola skall kunna motsvara alla möjliga både billiga och obilliga pretentioner, som man kan framställa. Men den har redan nu så många läroämnen och öfningsämnen, och undervisningen är så kortvarig, att man måste vara glad, om barnen kunna inhemta någorlunda tillfredsställande insigter i dessa ämnen, utan att dertill läggas ännu flera. Jag har sysselsatt mig icke så litet med dit hörande frågor och, om jag inlagt någon förtjenst med hänsyn till folkskolan, är det icke minst den, att jag från första början icke kunnat vara nog rädd för mångläsning och dess ledsamma följder. Jag har alltid ansett och anser fortfarande, att undervisningen bör koncentreras på ett mindre antal ämnen, så att barnen i dessa, företrädesvis i skrifning och räkning, blifva så grundligt hemmastadda som möjligt. Följaktligen tror jag, att Utskottet haft ganska goda skäl för sitt afstyrkande af motionärens förslag, så vidt det afser införande af lagfarenhet såsom ämne i folkskolan, och framställning till Kongl. Maj:t om utarbetande af en lärobok för sådant ändamål.

Hvad beträffar senare delen af motionärens förslag i motionen N:o 6, så innefattar denna en hemställan om aflåtande af en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att Kongl. Maj:t måtte tillse, det undervisningen i folkskolan måtte bedrivas på ett sådant sätt, att större afseende fästes vid det praktiska lifvets fordringar än hvad hittills skett. I detta afseende har emellertid Utskottet visat, att vi redan nu hafva tillräckliga föreskrifter, anvisningar och erinringar rörande undervisningens ändamålsenliga bedrivande, hvilka skola, om de rätt iakttagas, föra till det åsyftade målet. Utskottet har också förklaradt, att folkskolan är på god väg mot detta mål, samt att undervisningen är efter år antager en allt bättre och bättre karakter. Det är visserligen sant, att ännu finnas många brister, som äro att beklaga, men så kommer alltid att vara fallet i fråga om en sådan storartad inrättning, som vårt folkskoleväsen med sina omkring 4,000 folkskolor. Jag vet sannerligen icke, hvilka föreskrifter i praktiskt syfte Utskottet skulle kunnat föreslå. Kongl. Maj:t har redan utfärdat åtskilliga författningar och föreskrifter samt låtit utarbета en normalplan för undervisningen, likasom en inspektion finnes upprättad, som skall på ett lefvande sätt verka för undervisningens ändamålsenliga ordnande och bedrivande. Jag tror, att man med dessa föreskrifter och denna inspektion skall komma ganska långt, och att man redan kommit ett ganska godt stycke framåt. Någon skälig anledning till missnöje kan i detta fall icke förefinnas.

Hvad åter angår frågan om goda läroböcker för folkskolan, så har denna skola hittills icke fått den omvårdnad, som redan kommit de allmänna läroverken till del; och dock synes det vara af vida större vikt för folkskolan, som barnen endast en kort tid bevista, att man uppsöker alla möjliga hjälpmedel för att komma till ett godt resultat; hvarvid jag såsom ett af de bästa måste framhålla goda läroböcker.

En god lärobok är nemligen lika bra som en half lärare. Men i en del ämnen saknas det för närvarande verkligen goda läroböcker, och derföre har det varit Utskottet kärt, att motionären framkommit med sitt förslag, som gifvit Utskottet tillfälle till att försöka göra folkskolan en riktig tjänst.

Jag vill icke yttra mig vidare i frågan, helst jag tror det skall erkännas, att Utskottet haft goda skäl både för sitt afstyrkande och sitt tillstyrkande, och jag anhåller derföre om Kammarens bifall till dess hemställan i begge punkterna.

Angående åtgärder för att gifva undervisningen i folkskolan en mera praktisk riktning. (Forts.)

I detta yttrande instämde Herr *Boman*.

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter det Herr Talmannen gifvit särskilda propositioner, beträffande hvardera momentet, dels å bifall till Utskottets hemställan och dels å återremiss, blef hvad Utskottet under båda momenten hemställt af Kammaren bifallet; och skulle jemlikt 63 § 3 mom. Riksdagsordningen detta Kammarens beslut, i hvad detsamma afsåg Utskottets hemställan under mom. 2 af förevarande betänkande, genom utdrag af protokollet delgifvas Medkammaren.

§ 9.

Föredrogs vidare Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 5, (i samlingen N:o 9) i anledning af väckt förslag om aflåtande af skrifvelse till Kongl. Maj:t angående lagstiftning med afseende å arbetare, som i arbete utom deras hemort taga anställning.

I väckt motion, N:o 114, hade Herr *O. N. Wagenius* framhållit de i flera afseenden märkbara olägenheter, som uppstå deraf, »att sådana personer, som begifva sig ifrån sin hemort, för att på annan trakt söka sig arbete, sällan lemna någon underrättelse om sin vistelseort och sällan bry sig om att uti sin mantalsskrifningsort erlægga dem påförda krono- och andra utskylder«, samt fördenskul föreslagit, att Riksdagen ville till Kongl. Maj:t aflåta underdånig skrifvelse med begäran om lagstiftning i ämnet och dervid såsom önskvärdt framhålla:

«att personer, som begifva sig till annan ort för att söka sig arbete, alltid skola vara skyldiga att ifrån pastor i sin hemort medhafva ålders- och frejdebetyg;

att arbetsgifvare, som antaga dem i sitt arbete, skola förbindas att affordra dem deras prestbetyg samt hos pastorsembetet i sin församling anmäla sina på detta sätt antagna arbetare och der afemna deras prestbetyg, hvarest de förvaras under arbetarens vistelse i församlingen; samt

att pastor skall ej blott föra särskild förteckning öfver sådana hos honom anmälda främmande arbetare, utan äfven underrätta pastorsembetet uti arbetarens hemort om hans närvarande vistelseort.»

Under erinran, att Riksdagen den 16 Maj 1876, med anledning af en då framlagd motion i enahanda syfte, till Kongl. Maj:t aflätit

Angående lagstiftning rörande arbetare, som i arbete utom hemorten taga anställning.

Angående
lagstiftning
rörande
arbetare, som
i arbete utom
hemorten
taga anställ-
ning.
(Forts.)

skrifvelse i ämnet, hade Utskottet hemställt, att den föreliggande motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter uppläsande af denna Utskottets hemställan anförde:

Herr Wagenius: Det kan just icke vara mycket skäl att kosta för många ord på en dödfödd framställning. Det är till och med i kyrkolagen förbjudet att bestå ett dödfödt foster ärlig begrafning. Några ord vill jag dock yttra rörande denna motion och det öde, den rönt. Motionen anser jag, såsom sagdt, vara ett dödfödt foster, och jag säger om den, som kejsar Frans Josef vid en stormig resa öfver Adriatiska hafvet yttrade om sina ministrar, som svårt ledo af sjösjuka: *requiescant in pace*; det är: låt dem hvila i fred! Men motionen har dock det goda med sig, att den framkallat minnet af en gammal broder, som nu under åtta års tid lefvat i det fördolda, hvarur han ju nu möjligtvis kan blifva framdragen. I det hänseendet har, säger jag, motionen icke varit utan sin betydelse och sitt ändamål.

Jag instämmer gerna i Utskottets hemställan, att motionen icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda. Önskligt vore emellertid, att frågan, som redan för åtta år tillbaka öfverlemnades till Riksdagens pröfning, måtte lefva upp igen, och att vi finge se något resultat i följd af Riksdagens en gång uttalade önskan.

Herr Sjöberg: Då motionären sjelf icke ansett sig befogad att framkomma med något yrkande i denna sak, torde det vara mindre i sin ordning för mig att göra det. En ärad talare har under diskussionen i ett föregående ämne yttrat sig rörande denna frågas historia, och som jag icke har för sed att upprepa andras ord, skall jag icke heller nu göra mig skyldig dertill. Men så mycket tillåter jag mig likväl säga, att då det ärende, hvarom motionen handlar, nu flera år hvilat hos Kongl. Maj:t — jag talar icke nu om saken i och för sig — vore det må hända icke så alldeles orimligt, om Riksdagen, om en förnyad skrifvelse gjorde en påminnelse om detsamma. Vi hafva för icke länge sedan hört, hurusom vissa frågor, äfven om de äro af större vikt, fordra en så skyndsam behandling, att representationens yttrande deröfver icke kan inhemtas, under det man, å andra sidan, af flera exempel måste sluta, att åtskilliga af Riksdagens egna framställningar äro af den beskaffenhet, att med deras afgörande anses kunna uppskjutas så länge som helst.

Men, såsom sagdt, då motionären sjelf icke framställt något yrkande, skall jag icke heller tillåta mig det, ehuru den förevarande frågan i och för sig torde hafva varit förtjent af Riksdagens uppmärksamhet.

Herr Abr. Rundbäck: Då den näst föregående talaren icke framställt något yrkande, hade det varit onödigt för mig att nu begära ordet; men jag vill dock påminna honom om, att orsaken till det af honom öfverklagade uppskofvet så väl i fråga om detta lagstiftningsärende som rörande flera andra sådana, otvifvelaktigt varit, att

under tiden från år 1880 till år 1883 icke något af våra fredliga ärenden fått komma fram, derföre att under den tiden några få stora frågor ständigt höllo så väl regeringen som representationen varma. Nu är det emellertid lyckligtvis slut med denna storpolitik, och derföre hoppas jag, att hädanefter en bättre ordning skall inträda.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad biföll Kammaren Utskottets hemställan.

§ 10.

Föredrogs Lag-Utskottets Utlåtande N:o 28, i anledning af väckta motioner om ändrade grunder för den kommunala rösträtten.

*Angående
ändrade
grunder för
den kom-
munala
rösträtten.*

Mom. 1.

I särskilda, inom Andra Kammaren afgifna motioner, var dels af Herr *J. P. Nilsson* och dels af Herr *Olof Andersson* föreslaget, att Riksdagen ville för sin del besluta, att § 11 i Kongl. förordningen den 21 Mars 1862 om kommunalstyrelse på landet måtte få den förändrade lydelse, att röstvärdet skulle beräknas efter det en hvar åsatta fyrktal, dock att ej någon finge utöfva rösträtt för större antal röster än som svarade mot en tjugonedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden och ej i något fall för mer än 1,000 röster.

Med anledning häraf hade Utskottet under förevarande moment hemställt, att Riksdagen ville för sin del antaga följande

Förordning

angående ändrad lydelse af §§ 11 och 59 i förordningen om kommunalstyrelse på landet.

Härigenom förordnas, att § 11 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 Mars 1862, sådan nämnda § lyder i Kongl. kungörelsen den 8 September 1868, samt § 59 i samma förordning, sådan denna § lyder i Kongl. kungörelsen den 17 Mars 1882, skola erhålla följande ändrade lydelse:

§ 11.

Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; *dock må ej någon utöfva rösträtt för större antal röster än som svarar mot en tiondedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden, eller i något fall för högre röstetal än det, som enligt röstlängden sammanräknadt tillkommer öfrige röstegande. Uppkommer vid sådan beräkning af rösträtt bråktal, skall det bortfalla.*

§ 59.

Kommunalnämnden skall verkställa fyrktalssättningen och der-

Angående
ändrade
grunder för
den kom-
munala
rösträtten.
(Forts.)

öfver uppräta en längd, upptagande, särskildt för hvarje skattskyldig och i särskilda kolumner: för i mantal satt jord, för jordbruksfastighet utan mantal och för annan fastighet debiterad bevillning enligt Art. II i bevillningsstadgan (eller, der bevillning ej utgår, det belopp, som uträknadt efter taxeringsvärdet, mot sådan bevillning svarar); för öfriga beskattningsföremål debiterad enahanda bevillning; det åsatta fyrktalet för i mantal satt jord; fyrktalet för jordbruksfastighet utan mantal; fyrktalet för annan fastighet; fyrktalet för alla öfriga beskattningsföremål och summan af den skattskyldiges fyrktal; allt på sätt det under litt. A bifogade formulär till fyrktalslängd närmare utvisar.

Denna längd, som ligger till grund för kommunalutskyldernas debitering, utgår, med iakttagande af de bestämmelser och undantag §§ 8, 9 och 11 innehålla, tillika kommunens röstlängd. I den för anmärkningar afsedda kolumn antecknas, om och på hvilken grund i följd af dessa bestämmelser någon i längden uppförd skattskyldig icke eger utöfva rösträtt. Längden upprättas i två exemplar, af hvilka det ena i sockenstugan anslås och det andra hos kommunalnämnden förvaras.

Sedan detta Utskottets förslag blifvit uppläst, antörde:

Herr Rydin: Den fråga, hvilken nu är föremål för öfverläggning, är en af de svåraste, som vid denna riksdag föreligger. Om man tager i betraktande det sätt, hvarpå den kommunala rösträtten blifvit ordnad inom olika länder, finner man alldeles olika principer. I England till exempel är det således endast fastighetsegarne, som hafva rätt att deltaga i de kommunala angelägenheternas afgörande, med undantag endast af några få bestämda frågor, i hvilkas afgörande äfven andra taga del.

I Danmark åter har man sammansatt kommunalrepresentationen på det sätt, att mera än hälften utgöres af den femtedel, som består af de förmögnare klasserna, och den andra hälften minus en deremot tillsättes af de öfriga fyra femtedelarne.

I Tyskland åter indelas befolkningen i tre klasser, de förmögna, de mindre bemedlade och mellanklassen, hvilka rösta tillsammans hvar i sin curia och afgöra hvilka som skola deltaga i utöfvandet af den kommunala rösträtten. Då nu här blifvit föreslaget att nedsätta rösträtten till högst en tiondedel af hela det kommunala rösttalet, böra vi väl se till, huru ett sådant stadgande skulle komma att verka. Det är sant, att den föreslagna förändringen skulle kunna verka derhän, att en person, som nu har uteslutande rätt att besluta inom en kommun, skulle förlora denna rätt; men vi böra dock besinna, att det genom införande af ett sådant stadgande, som nu föreslagna, kunde hända, att makten öfverginge i andras händer, hvilket kanske icke vore en bit bättre än den nuvarande enväldsmakten. Om vi till exempel tänka oss, att några arrendatorer på slutet af arrendetiden inrätta ett bränneri eller ett sågverk tillsammans, så kunde de besluta för hela komunen, om ett sådant stadgande infördes i kommunalförfattningarne, och sålunda försätta hela kommunen i skuld för tjugu à trettio år och vålla ganska stora oägenheter. Felet i vår nuvarande kommunallagsstiftning ligger således

icke endast i sjelfva rösträtten, hvari jag anser, att en modifikation med skäl bör ega rum, utan äfven i åtskilliga andra omständigheter. Det första och förnämsta felet i nu gällande författning är, att det är en primärförsamling, som på landet nu afgör sakerna, så att det aldrig blifver någon kontinuitet. Den ena gången komma nemligen de och de personerna till stämmorna, den andra gången deremot är det helt andra, som infinna sig och afgöra besluten. Allt är med ett ord stäldt på tillfällighet och ovisshet. Vidare bör första villkoret för åstadkommande af ändring i afseende å sättet för utöfvande af kommunala rösträtten vara, att den ovilkorligen skall utöfvas af kommunalfullmäktige, och att dessa skola vara den kommunala myndighet, som skall taga kommunens angelägenheter om hand. Om så vore händelsen äfven under nuvarande förhållanden, så skulle man väl kunna säga, att i en gifven socken kunde den och den herremannen uteslutande tillsätta alla kommunalfullmäktige. Ja, à la bonheur, låt honom göra det. Sådana kommunalfullmäktige voro dock ansvarige för besluten; det vore alltid samma personer som fattade besluten och dem kunde man alltid hålla sig till, om kommunen lede skada genom besluten. En bestämd ordning, en viss kontinuitet vid ärendenas handläggning skulle således alltid vinnas och detta är en stor fördel. Den första förändringen i afseende å den kommunala rösträtten bör således vara införande af en obligatorisk bestämmelse, att kommunalfullmäktige skola finnas i hvarje församling.

Vidare ber jag få fästa uppmärksamheten derpå, att orsaken, hvarför stiftaren af kommunallagarne icke ansåg sig böra utsätta ett visst rösträttsmaximum, såsom från början var föreskrifvet i kommunallagen för städerna, var, att man icke ansett, att de stora egendomar, som flerstädes på landet finnas, kunna skötas af en enda person, utan att de oftast äro fördelade mellan flere arrendatorer och att man just velat mildra den store possessionatens röstmaktt genom att fördela den på arrendatorer, som skulle bestämma besluten. Men man förbisåg, att det kunde finnas en del stora bolag, idkande fabriks- och andra näringar, som hade i kommunen ganska stor och stark beslutanderätt och derigenom kunde öfverrösta alla jordbrukare, hvadan de, änskönt de endast i några år funnits i kommunen, kunde blifva till ganska stor olägenhet för den samma. Vill man således företaga en ändring i kommunallagarne i denna del, må man se efter, att vid behandlingen af de frågor, som afse åtagandet af utskylder för en längre tid, de personer, som hafva vare sig intresse eller skada häraf, icke äro uteslutna från beslutanderätten rörande så beskaffade frågor. Huru förhåller det sig nu med dem, som äro jordegare och hvilkas jord till en del är utarrenderad? Jo, dessa jordegare äro oftast beroende af de beslut, arrendatorerne fatta i afseende å de utskylder, hvilka åligga jordegarne. Sammaledes ställer sig förhållandet, om till exempel ett bränneri är under två eller tre år i verksamhet inom en kommun. Innehafvaren deraf kan husera ganska skarpt, och äfven om en förändring i rösträtten vidtages, så skulle detta bränneri kunna med sin tiondedels rösträtt tillsammans med arrendatorernas vålla många olägenheter. Slutligen ber jag få anmärka i af-

*Angående
ändrade
grunder för
den kom-
munala
rösträtten.
(Forts.)*

Angående
ändrade
grunder för
den kom-
munala
rosträtten.
(Forts.)

seende å arrendatorernes ställning den orimliga bestämmelsen, att kommunen icke har någon realrätt för de kommunala utskylderna, utan är det arrendatorn, som betalar dessa, utan att regress finnes till jordegaren, derest han brister i sin skyldighet. Det kan således hända, att en jordegare, som eger fyra femtedelar af en kommun, utarrenderat sin egendom, och att arrendatorn gör cession. Hvem är det som dervid får draga de kommunala utskylderna? Den store jordegaren går fri, men de små jordegarna få fördelade på sig de utskylder, som det stora godset bort vidkännas.

Det är till följd deraf att rösträtten är kombinerad med beskattningen, som denna fråga är så svårlöst. Man kan icke göra någon ändring i rösträtten, utan att tillika göra ändring i beskattningen, och dervid har man att fästa afseende dervid, att vissa ändamål hafva betydelse för vissa personer i en kommun, men att andra ändamål deremot hafva betydelse för *alla* dess medlemmar. Derefter måste man också i viss mån lämpa dels skyldigheten att skatta till kommunen, dels ock rättigheten att deltaga i afgörandet af kommunens angelägenheter. Det är med hänsyn till denna frågas svåra beskaffenhet och i betraktande af den ringa vinst man genom antagande af detta förslag skulle göra, som jag yrkar afslag på detsamma.

Jag hoppas att frågan framdeles framkommer i en bättre form. Jag kan nemligen aldrig finna, att en så vigtig fråga som denna, hvilken sammanhänger med den kommunala beskattningen, någonsin kan lösas utan att man nedsätter en komité för dess beredning. Jag har nemligen någon erfarenhet i sådana saker, sedan den tid jag var medlem af beskattningskomitén. Ty för hvarje gång man talade om rösträtten, fick man veta, att denna hängde på det närmaste tillsammans med beskattningen, och så snart denna sistnämnda kom på tal, var man angelägen att påvisa dess intima samband med rösträtten.

Herr Öberg: Då man ser på slutsidan af Lag-Utskottets föreliggande betänkande, finner man de strömsättningar, på hvilka förslaget äfven denna riksdag kommer att falla; och dock är, enligt mitt förmenande, Utskottets förslag i sin motivering lika enkelt som öfvertygande, på samma gång som frågan också är allmänt bekant äfven utom Riksdagen. Det är nemligen tredje gången, som Lag-Utskottet nu lagt fram de till sakens belysande tjänande data ur den kommunala valstatistiken, dervid man obetingadt kommer att tänka på den gamla satsen att siffror tala. Att emellertid det ena året går efter det andra utan att några förändringar vidtagas, kommer sig väl mest deraf, att Första Kammaren skulle anse sin maktställning rubbad, om dessa ofta upprepade önskningsmål blefve genomförda. Att derigenom Första Kammaren eller landets representation i sin helhet på något sätt skulle minskas i sin glans och härlighet, eller att någon rubbning skulle inträffa inom samma representation, det tror jag så mycket mindre, som vi redan på sextiotalet genomförde en betydande förändring i de kommunala lagarne i afseende å röstfördelningen inom städerna. Men dessa bevis äro kanske icke tillräckligt talande, och

jag får upprigtigt bekänna, att, när det gäller att söka öfvertala folk, som icke vilja låta sig öfvertala, är jag villrådig i fråga om att finna de rätta uttrycken och de rigtiga liknelserna. Bedröfligt är det emellertid, att man ännu i nådens år 1884 skall behöfva gå in på det ryska väldets mark för att finna en rimlig motsats till denna orimliga kommunallag. Såsom herrarne finna af Utskottets betänkande, är nemligen i Finlands kommunallag för rösträtts utöfvande på kommunalstämma stadgadt ett relativt maximum af en sjettedel af de vid stämman närvarandes sammanlagda röstbelopp. Nu famla vi endast efter en lag, som dermed kunde hafva någon likhet, men vi komma icke längre än till ett förslag. Ty det är väl redan afgjort, att det skall falla; jag vet visserligen icke, huru Första Kammaren fattat sitt beslut, men jag är öfvertygad om, att den icke bifallit förslaget.

Det yttrades nyligen i denna Kammare af den nuvarande statsministern, att svenska folket är godt i sin innersta rot. Detsamma är också min mening; och jag tror dessutom, att vårt folk är för godt för att i längden tyranniseras af en sådan kommunallag, som den vi nu hafva.

På grund af hvad jag sålunda yttrat kommer jag att rösta för bifall till Utskottets mycket blygsamma förslag.

I detta yttrande instämde Herr *Ola Månsson*.

Herr J. P. Nilsson: Lag-Utskottet har i år visserligen fullgjort det löfte, som det förra året afgaf, att under denna riksdag fästa mera uppmärksamhet vid frågan om en förändrad lagstiftning rörande grunderna för den kommunala rösträtten, hvarom jag förlidet år väckte motion. Vid betraktande af Utskottets nu föreliggande förslag finner man dock, att Utskottet gjort en betydlig afprutning på hvad jag vid denna riksdag föreslagit. Jag skulle derföre vara färdig att föreslå någon ändring af Utskottets förslag, men då jag fruktar, att det så här i elfte timmen icke skulle vinnas något dermed, skall jag inskränka mig till att rösta för Utskottets förslag.

Vi hörde nyss från en högt aktad talare på upsalabänken ordas om en mängd motförslag, om brännerier och sågverk m. m. och nödvändigheten att tillsätta kommunalfullmäktige i hvarje kommun. Men jag tror, att detta endast var ett sätt att på omvägar motivera ett afslag å hvad Utskottet hemställt. Jag hoppas dock, att denna Kammarer icke i likhet med Första Kammaren förkastar förslaget, utan bifaller detsamma.

Herr *J. E. Ericsson* i Ahlberga instämde med Herr J. P. Nilsson.

Herr Carl Johanson: Få frågor torde följas af vårt lands befolkning med så stor uppmärksamhet, som de, hvilka röra rösträtten, och bland dem i synnerhet frågan om förändrade grunder för den kommunala rösträtten. Från landets alla delar höras jemt högljudda protester emot det tyranni, som ett fåtal personer inom kommunerna utöfvar mot deras öfriga medlemmar. Detta fåtal eger kanske ofta

*Angående
ändrade
grunder för
den kommunala
rösträtten.
(Forts.)*

Angående
ändrade
grunder för
den kommunala
rösträtten.
(Forts.)

nog intet af de föremål, som berättiga till rösträtts utöfvande, utan har endast fått fullmakt dertill af personer, hvilka sjelfva litet eller intet känna till förhållandena i de kommuner, der de, tack vare en obillig lagstiftning, ega att utöfva en makt, som icke borde tillkomma dem.

För femton år tillbaka, innan jag ännu blifvit riksdagsman, reflekterade jag mycket öfver dessa saker. Jag tänkte i min enfald, att Riksdagen väl ändå måtte bestå af landets ädlaste och förståndigaste söner, och hade derföre svårt att fatta, hvarföre det oaktadt så drakoniska lagar skulle finnas inom landet. Men sedan jag kommit hit upp till Riksdagen, har jag kommit under fund med, att inom begge Kamrarnes väggar finnas personer, som gerna bemöda sig att motarbete den lägre befolkningens fordringar, de må vara huru rättmätiga och billiga som helst. Denna min erfarenhet vinner också stöd af den vid Utskottets förslag af tre dess ledamöter afgifna reservation, deri de förklara, att samtliga motionerna i ämnet bort af Utskottet afstyrkas. Af dessa ledamöter finner jag, att en är en Konungens förtroendeman, som är satt till att styra ett helt län, och att en annan är en stor fabriksidkare, som i sitt arbete har mer än ett tusental personer; hvad den tredje af de nämnde reservanterne innehar för samhällsställning, är mig icke bekant. Vid betraktande af allt detta kommer jag att tänka på, hurusom för omkring trettio år sedan, då inbördes kriget i Amerika utbröt, man i tidningarne läste, att personer, som voro sända att förkunna fridens evangelium för jordens folk, togo slafegarnes parti och sökte med bibeln i hand försvara slafveriet och bevisa, att de svarte voro skapade att vara de hvites slafvar. Men vi sågo, huru det slutligen gick, och alla tiders historia visar äfven, att folket icke i längden låter gäcka sig, utan till sist tager ut sin rätt. Så hoppas jag också, att det skall gå i vårt kära fosterland.

Utskottets föreliggande förslag är emellertid så blygsamt, att det är mig fullkomligt likgiltigt, om det bifalles eller icke. Kanske vore det lika så godt att afslå detsamma, emedan det eljest vore att befara, att under en längre följd af år hvarje förslag till ytterligare förändring i lagstiftningen rörande den kommunala rösträtten komme att mötas med den invändning, att vi så nyligen fått en förändring. Jag skall derföre icke göra något yrkande, utan har endast med det sagda velat tillkännagifva, att min ståndpunkt i frågan fortfarande är den samma som den varit förut.

Herr Farup: Jag skall icke länge upptaga Kammarens tid, utan får endast yrka bifall till Utskottets hemställan.

Herr Wieselgren: Med anledning af ett yttrande af representanten på dalabänken, tillåter jag mig anmärka, att den värde talaren må hända skulle hafva valt sina ord mera välbetänkt, om han uttalat den förhoppningen, att folket skulle få ut sin rätt, i stället för att säga sig hoppas att folket en gång skulle *taga* ut densamma. Det hade åtminstone varit ett mildare uttryck och bestämdt mera lämpligt med afseende å den plats, der det fälles.

Hvad sjelfva saken angår, så vill jag endast påminna, att denna

Kammare under de många olika år, som förslaget i fråga varit före, städse antagit detsamma, några gånger till och med utan diskussion, hvilket väl torde häntyda på, att meningarne här icke varit mycket delade. Sjelf har jag tillhört deras antal, som år efter år röstat för bifall till hvad Lag-Utskottet i detta ämne föreslagit, då jag nemligen varit öfvertygad, att förhållanden, som, om de egt rum i städerna, skulle förefallit mig upprörande, måste på lika sätt uppfattas på landsbygden. Jag tror också fortfarande, att det framlagda förslaget är väl grundadt och kommer derföre att rösta för bifall till detsamma, ehuru jag *icke* vill underkänna den första talarens åsigt att, så länge ännu vårdnaden om kommunernas gemensamma angelägenheter är beroende på vexlande förhållanden inom så beskaffade primärför-samlingar som kommunalstämmorna, så kommer man icke att uppnå det mål, som i sagda afseende vore önskligt. Men detta hindrar mig likväl icke att, då föreliggande förslag ju ändå är — för att använda en ofta anlitad fras — ett steg "i den rätta riktningen", rösta för bifall till Utskottets förslag.

*Angående
ändrade
grunder för
den kommunala
röst-
rätten.
(Forts.)*

Herr Walleniu's: Jag har så ofta inom Riksdagen uttalat mina åsikter i denna fråga, att jag icke nu torde behöfva åter gifva desamma tillkänna, och får derföre inskränka mig till att yrka bifall till föreliggande betänkande.

Herr Liss Ol. Larsson: Om Första Kammaren hade antagit Lag-Utskottets föreliggande betänkande, så skulle jag, utan att yttra ett enda ord, af hjertat hafva instämt i detsamma, emedan vi genom dess antagande åtminstone tagit ett tuffjät framåt; men eftersom jag nu hört, att Första Kammaren med en betydlig majoritet afslagit Utskottets förslag och derigenom uttalat den åsigten, att landsortens befolkning icke vore sådan, att man der vågade göra någon begränsning i afseende på rösträtten, under det att i städerna en sådan finnes, långt vidsträcktare än den som Utskottet nu föreslagit i afseende å landsbygden, så skulle jag önska, att denna Kammare vidhölle sina mer än en gång förut fattade beslut, eller att bestämma maximum för rösträtt till en tjugonedel af kommunens hela röstetal och derigenom åtminstone visa landsbygdens befolkning, att vi icke anse nedsättningen till en tiondedel af nämnda röstetal vara tillräcklig, utan att den gerna kunde nedgå till en tjugonedel. Jag skulle önska detta uttalande från Andra Kammarens sida, oaktadt någon lagförändring för det närvarande icke kan vara att emotse, då frågan fallit i Första Kammaren. Ty dermed har Andra Kammaren visat landet, att den vill en större begränsning än till endast en tiondedel, och att om Kammaren en annan gång ändå röstar för denna lilla inskränkning, så är det endast för att vinna något. Hade derföre, som sagdt, Första Kammaren visat något tillmötesgående, så skulle jag varit tillfredsstäld med Utskottets betänkande, sådant detsamma föreligger. Nu skall jag deremot taga mig friheten yrka på bifall till Utskottets förslag, med den ändring, att det i 11 paragrafen förekommande ordet »en tiondedel» förändras till "*en tjugonedel*"; och anhåller jag att herr Tal-

Angående
ändrade
grunder för
den kommunala
rösträtten.
(Forts.)

mannen ville framställa proposition på denna af mig nu föreslagna förändring.

Häruti instämde Herrar *Sv. Andersson, Gunnar Eriksson, J. Anderson* i Tenhult, *Norén, Arnoldson, J. Pettersson, P. G. Petersson*, *Jan Andersson* i Jönvik, *Joh Jönsson* och *J. E. Johansson*.

Herr Gumælius: Den senaste talaren yttrade att då det i städerna vore så bra staldt med den kommunala rösträtten, det vore skäl att någon bättring i afseende å densamma vidtoges äfven på landet. Jag vill ej gå in på, att det i detta hänseende är så bra staldt i städerna, och åtskilliga motioner, som blifvit väckta vid Riksdagen, visa äfven, att man i flere städer är ganska missbelåten med det nuvarande förhållandet. Åtskilliga framställningar från icke så få städer till Kongl. Maj:ts regering, gjorda, så länge man ännu ansåg det löna mödan att försöka något i den vägen, visa likaledes, att man på många håll icke är belåten. Emellertid hafva de motioner, som väckts från städernas sida om ändring i den kommunala rösträtten, af Lag-Utskottet blifvit bemötta med den invändningen, att det ej ginge för sig att göra framställning om ändring i rösträtten för städerna utan att sådant skedde samtidigt för landet. Det der har jag för min del icke trott vara annat än ett svepskäl, det må jag ärligt bekänna. Emellertid hafva på senare tid städernas riksdagsmän hållit sig passive i afseende å frågan om den kommunala rösträtten, under afvaktan att ändring härutinnan först skall ske för landet. Jag är mycket glad, att Lag-Utskottet de senare åren visat sig någorlunda välvilligt stämdt för hvad jag anser rättvisan härutinnan fordra, och att det tillstyrkt ändringar, mer eller mindre långt gående, men ändock i någon mån förbättringar. För närvarande är visserligen faktiskt ingenting att vinna med ett ändringsförslag, enär Första Kammaren afslagit detsamma. Men jag ber dock få erinra om, att, ifall jag icke skulle vara origtigt underrättad, minoriteten i Första Kammaren var så pass stark, att det väl tyder på, att den icke så långt hädanefter kan växa ut till majoritet. Vid sådant förhållande ämnar jag i den votering, som möjligen här kommer att ega rum, rösta för den längst gående ändring i den kommunala rösträtten, som kan komma att ingå i voteringspropositionen.

Jag borde kanhända först vid den följande punkten yttra mig om hvad jag vid densamma har att säga, men den ena punkten står i så nära beröring med den andra, att Herr Talmannen torde tillåta mig redan nu tillägga något, att ej behöfva begära ordet två gånger. Lag-Utskottet säger i följande punkts motivering något om, att olägenheten af bolags rösträtt tvifvelsutan är större på landet än i städerna. Det kan hända; men att denna olägenhet äfven är ganska betydlig i många städer, är säkert. Det är visserligen sant, att den kommunala rösträtten i städerna är begränsad inom 100 röster, men lika sant är, att, om ett bolag i en stad inom sig innesluter icke allenast flere af de 100 rösterna på platsen, utan äfven dess styrelsemedlemmar äro ledamöter af andra bolagsstyrelser, det lätt kan hända att, för att

begagna ett bekant uttryck, all makt samlas i *en* sal och kanske icke der det är lämpligast att densamma samlas. Jag vill i detta hänscende taga ett exempel från Vadstena, medan det samhället ännu hade egen bank, och hemställer, om det icke får antagas såsom sannolikt, att i den bankens sessionssal samhällets angelägenheter kunde afgöras. Några af de största röstegarne, hvad de personliga rösterna beträffar, voro antagligen medlemmar af bankens styrelse. Och det är i hög grad sannolikt, att en eller annan af dem äfven var styrelsemedlem i sockerbruksbolaget, och i andra bolag inom samhället (bränvinsbolag, bryggeri o. s. v.) så att de 5 eller 6 herrarne, om de voro ense, i sjelfva verket utgjorde samhällets styrelse och de öfrige hade just ingenting annat att dervid göra, än att pro forma, om de så behagade, hvartannat år deltaga i valet till stadsfullmäktige utan utsigt att i nämnvärd mån inverka på valets utgång i enlighet med den åsigt de hyste och utan att hafva något vidare att säga i samhällets angelägenheter, som vårdas af stadsfullmäktige, valda måhända mot flertalets vilja.

Jag har velat uttala dessa ord såsom en reservation mot Lag-Utskottets motivering i denna del, såsom en invändning också mot yttranden, som fälts här under diskussionen, på samma gång jag får tillkännagifva, att jag på det lifligaste intresserar mig för och skulle glädja mig åt, om de som bo på landet, komme i åtnjutande af en skapligare rösträtt, och detta ehuru man på landsbygden i *det* afseendet står före städerna med hänsyn till det kommunala, att det icke är landskommunernas medlemmar betaget att direkt med sitt ord, till den kraft och verkan det kan hafva, få medverka vid behandlingen af samhällets angelägenheter, medan deremot de fleste städer äro bundna under stadsfullmäktige, som väljas efter en orimlig röstskala.

Herr Lyttkens: Det Lag-Utskottets förslag, som här föreligger tillfredsställer mig på intet vis. Det är mera en skenförbättring än en verklig sådan. Ty om vi se igenom hvad detta lagförslag innehåller, så medgifver det, att de personer, som hafva ett större antal röster, ej få utöfva rösträtt för flera än som svara mot en tiondedel af kommunens hela röstetal och i intet fall för högre röstetal än som sammanräknadt tillkommer öfrige röstegande. Men det skall i alla fall kunna inträffa, att en eller två personer kunna öfverrösta en hel församling, ty på landet är det nästan aldrig möjligt att alla hafva tillfälle att infinna sig vid en stämma. Den nuvarande rösträttsskalan är så absurd, att intresset för kommunala angelägenheter till den grad förminskats, att, der en stor rösträttsinnehafvare finnes, högst få andra deltaga i kommunalangelägenheterna. De säga nemligen, hvad tjenar det till att gå dit, det är ju endast till förargelse att se, det vi äro nollor vid afgörandet af alla frågor, som förekomma. Till hvilka absurditeter nuvarande lagstiftning kan leda, derpå kan jag anföra ett visserligen sällsynt men ganska löjligt exempel från den kommun, jag sjelf tillhör. En bonde vann på lotteri 30,000 kronor och för denna vinst påfördes honom taxering såsom för annan inkomst. Pastorn i församlingen, som länge förgäfvos sökt i kommunalstämmen genom-

*Angående
ändrade
grunder för
den kommunala
rösträtten.
(Forts.)*

Angående
ändrade
grunder
för den kom-
munala röst-
rätten.
(Forts.)

drifva ett förslag, begagnade sig nu af denne bondes stora röstetal och genomdref med dennes hjälp sitt förslag mot hela den öfriga församlingens vilja. Sådan är alltså den nuvarande rösträtten, att en enda person, kan påtvinga en kommun ett förslag tvärt emot alla öfrige medlemmarnes vilja. Att låta ett sådant tillstånd fortfara, kan visserligen för en eller annan synas vara ett eftersträfvansvärdt mål, men jag kan icke inse, att sådant länge kan låta sig göra. För min del är jag alldeles icke tillfredsstäld med Utskottets förslag och knappast med det af Herr Liss Olof Larsson framlagda, men jag skall dock rösta för det senare, för att visa, att vi vilja något mera än hvad Utskottet föreslagit.

Herr *Assarsson* instämde med Herr *Lyttkens*.

Herr *Göransson*: Då jag är öfvertygad om, att den nu gällande kommunala rösträttsskalan på landet är orättvis, och att således en förändring deri är af högsta behof påkallad, ber jag att få instämma med Herr Liss Olof Larsson i det af honom framställda yrkandet.

Herr *Sam. Johnson*: Hvad som gaf mig anledning att begära ordet, var ett yttrande af Herr *Gumælius*. Han omtalade nemligen, att i en stad — jag tror det var *Vadstena* — sex personer kunde diktera alla beslut i kommunens angelägenheter. Detta kunde ju ändock gå an, eftersom det var sex personer; men jag ber att få nämna för herrarne, att i en kommun uti mitt valdistrikt finnes en disponent, som har fullmakt från sitt bolag, och, då han uppträder, ensam öfverröstar hela den öfriga församlingen, som består af 3,000 invånare. Detta är väl en ännu större oegentlighet. I en annan kommun i mitt valdistrikt finnes också en person, som har fullmakt från ett bankbolag, och som, om han voterar för detta bolag och använder sina egna röster, kan i kommunens angelägenheter göra hvad han behagar. Denna person har dock varit ädelmodig nog, att i kommunala angelägenheter icke votera för bankens räkning.

Jag vill icke längre upptaga *Kammarens* tid utan instämmer endast i det af Herr Liss Olof Larsson framställda yrkandet.

Herr *J. P. Nilsson*: Då jag förra gången hade ordet och dervid yrkade bifall till *Lag-Utskottets* förslag, gjorde jag detta i den tanke, att Första *Kammaren* icke skulle motsätta sig en så blygsam framställning, som den af *Lag-Utskottet* här framlagda; men när jag nu hör, att detta likväl inträffat, och då jag tillika är öfvertygad, att landsbygdens befolkning noga följer detta ärende, så får jag nu, sedan frågan är för denna gång helt och hållet fallen, förklara, att jag icke varit belåten med *Lag-Utskottets* förslag, och därför äfven återtager mitt yrkande om bifall till detta förslag och i stället instämmer med Herr Liss Olof Larsson i det af honom framställda yrkandet, hvilket också står i öfverensstämmelse med innehållet af min motion i ämnet.

Herr Thomasson: Jag vill icke missbruka tiden genom att upprepa de så ofta hörda skälen för en begränsning i den kommunala rösträtten på landet, ntan endast helt kortfattadt yttra några ord med anledning af det under den senare delen af diskussionen framställda yrkandet, att Utskottets förslag skulle förkastas och begränsningen bestämmas till en tjugonedel af röstetalet. Jag hemställer, om det kan anses klokt att, under förklarande att man skulle varit nöjd med Utskottets med Kammarens föregående beslut öfverensstämmande förslag, derest ej Första Kammarens majoritet förkastat samma förslag, nu på trots höja anspråken till det dubbla; jag frågar, om ett sådant tillvägagående kan vara i reformens sanna intresse eller om icke snarare derigenom beredes dess fiender en glädje som vi ej böra unna dem. För min del tror jag, att reformen bäst befrämjas, om Kammaren lugnt och oberörd af Medkammarens åtgärd vidhåller sitt tre gånger förut fattade beslut, att den kommunala rösträtten å landet skall begränsas till $\frac{1}{10}$ del af kommunens hela röstetal.

*Angående
ändrade
grunder
för den kom-
munala röst-
rätten.
(Forts.)*

Öfverläggningen var härmed slutad. Efter det Herr Talmannen gifvit propositioner i enlighet med de gjorda yrkandena, biföll Kam-maren Utskottets hemställan.

Mom. 2.

Bifölls.

§ 11.

Härefter förekom till behandling Riksdagens Kanslideputerades Memorial N:o 2, med anmälan att till tryckeriexpeditionen, för erhållande af likvid, ingifvits en utaf Generalstabens litografiska anstalt utfärdad räkning å 328 kronor, utgörande kostnaden för litografiering och tryckning m. m. af en karta, bilagd en inom Första Kammaren af Herr Stjernspetz väckt motion.

*Angående
likviden för
en karta, bi-
lagd en inom
Första Kam-
maren väckt
motion.*

I anledning häraf anförde

Herr Grefve Björnstjerna: Herr Talman! Mine Herrar! Det är onekligen en ganska ovanlig skrifvelse, som här föreligger. Kanslideputerade föreslå ingenting, de berätta blott en händelse. Efter hvad jag tycker mig finna i skrifvelsen, antaga Kanslideputerade, att någon karta icke medföljt den af Herr Stjernspetz väckta motion och då helt oförmodadt 1,500 exemplar af kartan derefter inkomma, anse sig Kanslideputerade, som icke hatva att ombesörja tryckningen af andra handlingar än sådana, som till någon af Kamrarna inkomma, för närvarande icke kunna godkänna någon ersättning för kartans tryckning. Nu är förhållandet dock att en karta verkligen medföljde motionen. Ett af Sekreteraren i Första Kammaren utfärdadt intyg, lyder som

Angående
 likviden för
 en karta, bi-
 lagd en inom
 Första Kam-
 maren väckt
 motion.
 (Forts.)

följer: "Att med Herr Stjernspetz' motion, rörande väganläggning i Norrland, verkligen en karta var bilagd, då den i Riksdagens Första Kammare afgafs och skriftligen inlemnades, intygas härmed på begäran. A. von Krusenstjerna." Således finna herrarne, att denna karta verkligen medföljde motionen och torde således hafva bort tillsammans med motionen komma till herrar Kanslideputerades vård. Om och huru den kommit bort på vägen, vet jag icke. Den var i alla fall bilagd motionen, och det är således icke motionärens fel om den ej kommit fram. Jag vågar påstå, att Herr Stjernspetz' motion varit i hög grad förtjent af uppmärksamhet, det tror jag äfven, att det Utskott, som behandlade den, tydligt erkände. Lika tydligt är det också, att denna motion icke kunnat uppfattas, om icke den ifrågavarande kartan medföljt. Det förefaller mig således, att kartans och motionens tryckning ovilkorligen hörde tillsammans. Då motionären hade grundlagsenlig rätt att väcka sin motion, hade han också lika rätt att få den karta tryckt, som upplyste hans motion. Det kostar i alla fall långt mindre än de stora samt dyrbara tabeller och andra saker, hvilka ofta förr medföljt motioner och utan anmärkning blifvit tryckta. Jag anser således, att tryckningen af kartan bör af Riksdagen betalas, men då jag i följd af beskaffenheten af den nu upplästa skrifvelsen icke vet, hvad jag egentligen skall föreslå, tror jag, att jag får inskränka mig till att begära återremiss.

Herr vice Talmannen Ifvarsson: Den fråga, som nu föreligger, är af den beskaffenhet, att någon likartad icke förekommit under det nya riksdagsskicket. Följaktligen har redan den formella behandlingen af frågan väckt uppseende, och följderna har varit, att talmanskonferensen varit tillsammans och öfverlagt om ärendet ungefär ett par timmars tid, på hvad sätt man skulle i frågan förfara. Efter en lång öfverläggning stannade emellertid alla vid den åsigten, att, i den form frågan nu förelåg, densamma icke kunde föranleda till annan åtgärd än att lägga memorialet till handlingarna. Visserligen ansåg man, att en återremiss kunde ega rum, men den slutliga utgången skulle ändock äfven i detta fall blifva densamma, eller att fråga icke kunde leda till någon åtgärd. När det är fråga om en statsutgift, får frågan väckas och behandlas på annat sätt än nu skett med denna, derom äro alla ense.

Sedan jag lemnat denna upplysning, tror jag icke, att jag behöfver ingå i något bedömande af sjelfva frågan, eller huruvida anslaget bör beviljas eller icke, utan blott anhålla hos Herr Talmannen, att proposition måtte framställas derom, att frågan i den form, den nu framkommit, lägges till handlingarna. Jag vill dessutom nämna, att jag hört, att denna åtgärd redan är af Första Kammaren vidtagen.

Häruti instämde Herr *J. Andersson* i Häckenäs.

Herr Grefve Björnstjerna: Efter de upplysningar, Herr vice Talmannen lemnat, skall jag anhålla att få instämma med honom.

Herr Sjöberg: Med anledning af de upplysningar, den förste talaren meddelade, anhåller jag att också få säga några ord i ämnet.

Det finns icke ett enda ord i Kanslideputerades Memorial, som antyder, att ifrågavarande karta icke vid motionens afgifvande fans densamma bifogad; men här föreligger det enkla faktum, att 1,500 exemplar af kartan några dagar derefter öfverlemnades till föreståndaren för tryckeriexpedition med begäran, att han måtte låta häfta dem vid de tryckta exemplaren af sjelfva motionen, och det var något, som denne väl icke kunde vägra. Kanslideputerade hade med den saken icke det ringaste att skaffa, utan det var uteslutande en affär mellan motionären och tryckeriföreståndaren. Sedermera inlemnades till tryckeriexpeditionen för erhållande af likvid en af generalstabens litografiska anstalt utfärdad räkning å 328 kronor, som skulle utgöra kostnaden för litografiering och tryckning af nämnda karta. Föreståndaren för tryckeriafdelningen, som är bemyndigad att verificera alla till expeditionen inlemnade räkningar, hvilka derefter betalas af Riksgäldskontoret, ansåg sig dock böra underställa Kanslideputerades bedömande, huruvida det vore honom tillåtet att i vanlig ordning attestera äfven denna räkning. Dertill svarade Kanslideputerade nej, af det enkla skäl, att Kanslideputerade icke hafva rätt att i någon mån förfoga öfver några slags medel i annan ordning än som kan följa af stadganden, dels i grundlagen och dels i de särskilda reglementariska föreskrifterna för Riksdagen. Uti § 80 mom. 2 i Riksdagsordningen talas icke om något annat i det hänseendet, än att Kanslideputerade hafva att ombesörja uppsättandet och expedierandet af alla sådana skrivelser, som icke skola uppsättas och expedieras af de Ständiga Utskottens kanslier, och uti § 13 af Reglementariska föreskrifter för Riksdagen har endast gjorts det tillägget, att "Utom de åligganden, som, enligt § 80 mom. 2 Riksdagsordningen, tillhöra Riksdagens kansli, skall detta ombesörja tryckningen af alla de handlingar, hvilka till Kamrarna inkomma eller från dem utgå, med undantag af sådana, som i annan ordning blifvit på allmän bekostnad tryckta, för att till Kammarens ledamöter utdelas." — Nu är det gifvet, att Kanslideputerade icke gerna kunde anse litografiering och färgläggning af en karta vara att hänföra till sådant tryck, som omtalas i förenämnde reglementariska föreskrifter, och sålunda fans för dem ingen annan utväg än att anmäla förhållandet för Riksdagen för att höra de meningar, som i anledning deraf kunde yttras i Kamrarna, enär väl icke kan bestridas, att en diskussion stundom kan vara i hufvudsak mer bestämmande än ett formelt beslut, som ibland måste vara af beskaffenhet att icke leda till något positivt resultat. Med ifrågavarande anmälan afsågo deputerade äfven i viss mån att få utrönt, huruvida det inom endera Kamraren skulle finnas någon eller några, som med anledning af det här förelupna förhållandet skulle finna sig föranlätna att väcka förslag om utsträckning af Kanslideputerades myndighet äfven till det fall, då det gäller litografiering af kartor eller porträttering eller dylikt, så att de skulle veta hvad de i slika fall hafva att rätta sig efter.

*Angående
likviden för
en karta, bi-
lagd en inom
Första Kam-
maren väckt
motion.
(Forts.)*

Angående
 likviden för
 en karta, bi-
 lugd en inom
 Första Kam-
 maren väckt
 motion.
 (Forts.)

Jag hoppas emellertid, att åtminstone denna Kammare skall finna, att Kanslideputerade handlat fullt lojalt och icke tagit sig någon frihet, som icke tillkommer dem enligt grundlagen eller den af mig åberopade paragraf i de reglementariska föreskrifterna för Riksdagen.

Herr Grefve Björnstjerna: Med anledning af den siste ärade talarens yttrande vill jag upplysa, att kartan är tryckt, ej graverad. Då de reglementariska föreskrifterna för Riksdagen innehålla att Riksdagens kansli skall ombesörja tryckning af alla de handlingar, hvilka till Kamrarne inkomma eller från dem utgå, samt då ifrågavarande karta blef jemte motionen inlemnad till Första Kammarne och således ovilkorligen bort hafva åtföljt motionen till tryckeriexpeditionen, borde den äfven ovilkorligen blifvit tryckt jemte motionen. Så skedde dock icke. Efter några dagar fick motionären veta, att hans karta hade försvunnit, det var då helt naturligt, att han vände sig till ett annat tryckeri för att få kartan tryckt. Sedan detta skett, blef kartan häftad vid motionen och i Riksdagen utdelad, hvilket den väl icke blifvit, derest icke motionären haft rätt att utan egna omkostnader få den tryckt. Jag kan således icke finna annat än att den bort af Riksdagen betalas och är fortfarande af den tanken; ehuru jag, som sagdt, böjer mig för det beslut, som fattats i talmanskonferensen och hvilket af Första Kammarne biträds.

Herr Friherre Nordenskiöld: Jag instämmer fullkomligt i hvad Grefve Björnstjerna yttrat. I § 13 af de reglementariska föreskrifterna står, att Riksdagens Kansli skall "ombesörja tryckningen af alla de handlingar, hvilka till Kamrarne inkomma". Det vore att uppfatta denna föreskrift väl ensidigt, om man tolkar den så, att detta blott gäller sådana handlingar, som tryckas med lösa stilar, och icke sådana, som mångfaldigas medelst stentryck.

Det lider väl knappast något tvifvel att under "handlingar" äfven kartor kunna inbegripas och att dessa, om de bifogas en motion, böra af Kansliet till tryck befordras. Hos oss brukas det sällan, att bifoga kartor till ett utaf en representant framställt förslag, men utomlands är detta ganska vanligt, och der skulle det väcka mycken förvåning, om någon ville utesluta de bifogade kartorna från ett viktigt och för öfrigt väl utarbetadt betänkande. Jag tror därför, att Kanslideputerade ganska väl kunnat ordna så, att kostnaderna för kartans tryck genast blifvit betalda, utan att besvära Kamrarna med denna fråga. Skulle jag hafva någon utsigt att därför vinna framgång, skulle jag yrka memorialets återremitterande till Kanslideputerade, så att de finge ombesörja denna sak på samma sätt som då det är fråga om andra trycksaker; men nu vill jag icke motsätta mig Herr vice Talmannens förslag, att memorialet lägges till handlingarna, under hopp om att saken i alla fall på ett tillfredsställande sätt ordnas.

Herr Grefve Sparre: Jag beklagar, att denna högviktiga fråga om 328 kronor antagit allt för stora dimensioner, sysselsatt Kammarne och belastat protokollet mera än den är värd. Då frågan nu va-

rit före i talmanskonferensen, och man befarat, att den icke skulle kunna föranleda till någon åtgärd i den form den nu föreligger, tycker jag för min del, att Kammaren kan dervid låta bero; och förklarar jag mig villig att väcka motion, med anledning af den under Riksdagen inträffade händelsen, att den ifrågavarande kartan icke blivit betald.

*Angående
likviden för
en karta, bi-
lagd en inom
Första Kam-
maren väckt
motion.
(Forts.)*

Herr Wieselgren: Det är i min tanke den rigtiga utgången som frågan nu tyckes få. Jag kan nemligen icke förstå, huru Kammaren skulle kunna göra något annat än bifalla vice Talmannens framställning och sålunda lägga denna anmälan till handlingarne. Mot den siste ärade talarens upplysning vill jag deremot erinra, att jag tror saken skulle aflupit lika oklanderligt, om Herrar Kanslideputerade i vanlig ordning behandlat densamma. Ty jag vågar gent emot den ärade Herr deputeraden, som nyss yttrade sig, påpeka, att, om man beaktar § 1, 2 mom. af den Kongl. förordningen angående eganderätt till skrift, det icke torde lida minsta tvifvel om att ifrågavarande karta är att hänföra till sådana "skrifter", som genom tryck framställas, och att således bestämmelsen i Riksdagsordningens 82 § äfven måste vara tillämplig hvad angår den karta, hvarom nu är fråga.

Herr Gumælius: Enligt min uppfattning förelåg icke för Kanslideputerade att afgöra den frågan, huruvida denna karta vore en sådan handling som skulle tryckas, och Kanslideputerade behöfde icke ingå i pröfning af det spörsmålet, om detta med litografiskt tryck åstadkomna arbete vore att betrakta såsom litografi och om litografi bör af tryckeriafdelningen besörjas eller icke; utan hufvudsaken synes i detta fall vara att få svar på den frågan, huruvida denna karta kommit med motionen till tryckeriafdelningen för vidare åtgärd eller icke. Sedan Kanslideputerade yttrat sig, har upplysts, att kartan verkligen hade åtföljt motionen till Första Kammaren, men tryckeriföreståndaren har å sin sida upplyst, att han icke emottagit någon sådan karta. Jag har i dag personligen samtalat med den tjänsteman inom tryckeriafdelningen, som mottagit och inregistrerat denna motion, och han förklarade, att han icke före tryckningen hade sett denna karta. Jag har af en medlem af Första Kammaren hört sägas, att motionen strax då den väcktes ådrog sig uppmärksamhet i Första Kammaren, och att åtskillige ledamöter betraktade kartan och togo den ur motionen, och det är möjligt, sades det mig, att man glömt lägga henne tillbaka. Så har det också antagligen gått till, då kartan ju bifogats motionen, men icke kommit till tryckeriafdelningen. Hade hon kommit dit, är det tänkbart, att Kanslideputerade kommit till ett annat resultat; men som saken nu står, tror jag det varit omöjligt för Kanslideputerade att i laga ordning göra annat än nu skett. Minst borde den ärade ålderspresidenten vara missbelåten med, att detta memorial inkommit, då han ju derigenom beredts möjlighet att komma med motion om saken.

Jag instämmer naturligtvis i Herr vice Talmannens yrkande.

*Angående
liquiden för
en karta, bi-
lagd en inom
Första Kam-
maren väckt
motion.*
(Forts.)

Herr Liss Ol. Larsson: Det torde knappast kunna blifva fråga om någon annan åtgärd än att lägga memorialet till handlingarne på sätt Herr vice Talmannen hemställt. Det ser emellertid ut, som om detta skulle blifva en vidtomfattande affär, då, såsom vi hört, vi få en ny motion, och denna skall remitteras till Stats-Utskottet, som sedan inkommer med förslag i ämnet, hvarigenom man får kosta på saken dessa 328 kronor flere gånger om. Jag vågar därför värdsamt hemställa eller åtminstone uttala såsom en önskan huruvida icke man nu skulle kunna utbetala detta kolossala belopp, sedan det nu genom en officiell handling blifvit styrkt, att kartan medföljt motionen. Att den icke kommit till tryckeriafdelningen är icke motionärens sak. Det kan hända, att, om man afslår detta, motionären väcker rättsligt anspråk, därför att kartan är bortslarfvad, och det vore därför väl, om denna storartade tvist nu kunde biläggas. Det synes mig därför vara mycket bättre att nu utbetala summan, sedan det blifvit styrkt, att kartan åtföljt motionen till Första Kammaren. Det är sålunda hvarken Kanslideputerades eller tryckeriafdelningens fel, att kartan sedan kommit bort, och det blir i alla fall Riksdagen, som står risken för försvinnandet.

För öfrigt förenar jag mig i Herr vice Talmannens yrkande, att memorialet lägges till handlingarne.

Herr Sjöberg: Ehuru jag beklagar att nödgas öka utgifterna för denna sak genom ytterligare tal i frågan, ber jag dock att få fästa uppmärksamheten på hvad jag i mitt förra yttrande anförde och som den förste talaren icke tyckes hafva fäst sig vid, nemligen att, såsom jag måste antaga vara med sanna förhållandet öfverensstämmande, Herr Stjernspetz omkring sex dagar efter motionens afgifvande i Första Kammaren till tryckeriföreståndaren aflemnade merberörda 1,500 karte-exemplar, under begäran att de måtte vidfogas motionen, och att således kanslideputerade icke med denna sak hade att skaffa, äfvensom att det vid sådant förhållande är fullkomligt likgiltigt, om kartan åtföljt eller icke åtföljt motionen, då den från Första Kammaren ankom till tryckeriexpeditionen. Hvad angår den frågan, om det tryck, som omtalas i de reglementariska föreskrifterna, omfattar äfven sådant, hvarom vi nu tala, så får jag endast säga, att Generalstabens litografiska anstalt sjelf kallar detta tryck litografiering och tryckning i fyra färger. Och då litografiering icke är detsamma som tryckning skulle det hafva varit temligen förflugit af Kanslideputerade att gifva de reglementariska föreskrifterna en annan tolkning. Nu har visserligen en talare, som representerar en viss myndighet i denna Kammare, antydt, att Kanslideputerade borde låta likvidera den ifrågavarande räkningen, på det Riksdagen icke vidare skulle behöfva höra talas om saken. Men i trots häraf vågar jag så väl för egen del som, efter hvad jag tror mig vara berättigad att säga, äfven på mina medkamraters bland Kanslideputerade vägnar förklara, att vi alldeles icke skulle kunna tillåta oss en sådan oförsigtighet, äfven om på håll, der man bättre än Kanslideputerade må förstå att tyda lagliga föreskrifter, man skulle anse, att litografiering och

tryckning är detsamma. Herr Wieselgren åberopade en lagparagraf, som skulle utmärka, att det tryck, hvarom här är fråga, vore liktydigt med annat tryckalster. Jag tviflar dock, att denna lagparagraf här är tillämplig, och säkert är, att, enligt tryckfrihetsförordningen, icke annat tryck öfverlemnas till chefen för Justitiedepartementet eller hans ombud i orterna än vanligt boktryck, och ej sådant, som tillkommit på litografisk väg.

*Angående
likviden för
en karta, bi-
lagd en inom
Första Kam-
maren väckt
motion.
(Forts.)*

Herr Arwidsson: Jag skulle icke tagit mig friheten att besvara Kammaren med något yttrande i förevarande ämne, om icke förhållandet vore, att jag tror mig ega någon personlig erfarenhet i frågor af den beskaffenhet, som nu föreliggande. Under den förflyttna tiden har jag nemligen icke mindre än tolf år varit anställd såsom föreståndare för tryckeriexpeditionen, dels hos dåvarande Expeditions-Utskottet och dels hos Riksdagens kansli och kan sålunda upplysa, huru derunder plägade härvid förfaras. Då, såsom det icke sällan hände, motioner eller betänkanden åtföljdes af kartor eller ritningar, af beskaffenhet att böra komma till Riksens Ständers eller Riksdagens kännedom, ansågs det vara min skyldighet såsom tjensteman att föranstalta derom att så skedde och följaktligen att vidtaga de härför nödiga åtgärder. Allt efter handlingarnes beskaffenhet hänvände jag mig fördenskull till sådana personer som kunde verkställa det ifrågakommande arbetet och aftalade med dem om sättet härför och om priset derå, sedan jag dock först, der sådant kunde vara af nöden, härom rådfört mig med personer, som deri egde större sakkännedom än jag sjelf. När arbetet sedermera var färdigt och aflemnadt, ansåg jag mig hafva både rätt och pligt att attestera den derå aflemnade räkningen och har, mig vetterligen, icke någonsin från Riksgäldskontorets sida, derifrån medlen skulle utbetalas, hinder häremot mött. Då emellertid i detta fall, så vidt upplyst är, den karta, hvarom är fråga, icke kommit tryckeriföreståndaren till handa förrän den fullt färdigtryckt till honom aflemnades, kunde han naturligtvis icke veta, huru vida kartan tillhörde handlingar af den beskaffenhet, hvarom ofvan är förmäldt, hvadan för honom annat ej var att göra än att anmäla förhållandet hos Herrar Kanslideputerade. Att desse åter i det skick, hvari frågan då sig befann, skulle draga i betänkande att låta godkänna den aflemnade räkningen, bör icke heller förefalla anmärkningsvärdt. Nu har emellertid, efter hvad för mig blifvit uppgifvet af en person, till hvilkens sakkännedom jag har all anledning att hysa full tillit, kartan icke blott blifvit inlemnad till Första Kammaren, der motionen väcktes, utan äfven åtföljt Kammarens remiss af detsamma till Stats-Utskottet.

Under sådana förhållanden tror jag för min del att något hinder icke vidare borde möta för Herrar Kanslideputerade att, efter det räkningen blifvit granskad och i den mån det deri påförda pris befinnes skäligt, låta attestera densamma.

Hvad åter beträffar det nu föredragna memorialet, anser jag, i likhet med Herr vice Talmannen, annan åtgärd med detsamma icke vara att vidtaga, än att lägga det till handlingarne.

Angående
liquiden för
en karta, bi-
lagd en inom
Första Kam-
maren väckt
motion.
(Forts.)

Herr Wieselgren: Jag skall icke vidare tvista med min högt ärade vän på stockholmsbänken, huruvida stentryck är att hänföra till tryck eller icke. Jag vill endast, med anledning af hans senaste yttrande rörande tryckfrihetsförordningen, påminna, att i den stadgas aflemnande icke blott af »ett fullständigt och felfritt exemplar», utan ock af »dertill hörande planscher». De fyra färgerna på den ifrågavarande kartan torde möjligen kunna berättiga densamma att subumeras under ordet "plansch".

Härmed var öfverläggningen slutad; och blef ifrågavarande memorial derefter lagdt till handlingarne.

§ 12.

För motions afgifvande hade sig anmält Friherre Nordenskiöld, hvilken nu aflemnade en motion, om skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande villkoren för uppsättande af enskilda telefonledningar.

Motionen, hvilken erhöll ordningsnumret 145, begärdes på bordet och bordlades.

§ 13.

Til bordläggning anmälades följande inkomna ärenden:

Lag-Utskottets Utlåtanden:

N:o 29, i anledning af väckt motion om lagbestämmelser i syfte, att parter och vittnen i de till häradsrätt instämnda mål må kunna på förhand erhålla underrättelse om dagen, då målen vid rätten förekomma;

N:o 30, i anledning af väckt motion om ändring i § 104 konkurslagen; och

N:o 31, i anledning af väckt motion om ändring i gällande bestämmelser rörande klockareval; samt

Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 6 (i samlingen N:o 12), angående de s. k. pastoralprofven.

Dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 14.

Justerades protokollsutdrag för dagens sammanträde.

§ 15.

Ledighet från riksdagsgörömaLEN beviljades:

Herr <i>E. F. W. Meyer</i>	under 5 dagar fr. o. m. den 6 dennes.
Herr <i>A. Magnusson</i>	„ 12 „ „ 12 „
Herr <i>J. Pettersson</i> i Alfvestad	„ 14 „ „ 4 April
Herr <i>G. Beijer</i>	„ 5 „ „ 8 dennes
Herr <i>A. Nilsson</i>	„ 14 „ „ 8 „
och Herr <i>Anders Svensson</i> i Lösen	„ 12 „ „ 10 „

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{4}$ 4 e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.